

υρυστάλας

Άπρίλιος - Ιούνιος 1978
αριθμός τεύχους 161
χρόνος 34ος

Κρυδαίνης

Φυσιολατρικό Περιοδικό

ΤΟΤ ΟΜΩΝΤΜΟΤ ΣΤΝΔΕΣΜΟΤ ΦΤΣΙΟΛΑΤΡΩΝ ΟΡΕΙΒΑΤΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΜΕΛΟΤΣ ΤΗΣ Ο.Ε.Σ.Ε. — ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΝ ΤΠΟ ΤΟΤ Ε.Ο.Τ.

Γραφεία: Κουντουριώτου 145 — Τηλ. 41.74.094

ΕΤΟΣ 34ον ● ΑΠΡΙΛΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ 1978 ● ΑΡΙΘΜ. ΤΕΥΧΟΥΣ 161

Έπὶ τῆς ὕλης: ΣΩΤΗΡΗΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ * Ὑπεύθυνος: Δ. ΒΛΑΣΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
● ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ: Ἡ μάνα τοῦ Χριστοῦ	2
● ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ: ΛΕΥΚΑΔΑ: Ταξιδεύοντας στὸ νησί τοῦ Βαλαωρίτη καὶ τοῦ Σικελιανοῦ	3- 6
● Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ: Ἀγγλία	7- 8
● ΕΥΡΗΣ ΒΑΡΙΚΑ - ΜΟΣΚΟΒΗ: Λαμπρὴ στὴν Κάρπαθο	9- 11
● ΜΑΙΡΗΣ ΚΙΡΚΕΤΣΟΥ: Ἀνάβαση στὰ ἡπειρωτικὰ βουνὰ	12- 15
● Γ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΑ: Αὐτοφροντισθεραπεία	15
● Ι. Β. ΒΙΓΛΑ: Μονεμβασία	16- 17
● ΣΩΤ. ΘΕΟΦΑΝΗ: Ζαγόρια: Ἡ καρδιά τῆς Ἠπείρου	18- 20
● Ἡ Κίνηση τοῦ Συνδέσμου μας	21- 22
● Σκακιστικὴ Γωνιά	22
● Σχόλια — Γνώμες	23- 24
● Πρόγραμμα ἐκδρομῶν Ἀπριλίου — Ἰουνίου	25- 30

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Βινέτες — Σχέδια: Κώστα Μπακατσούλα

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΛΑΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΔΩΡΕΑ Τῶν Βασιλείων

ΗΜΕΡΟΜ. 3.7.86

ΑΡΙΘ. 40.954

ἡ μάνα τοῦ χριστοῦ

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ

Πῶς οἱ δρόμοι εὐωδᾶνε μὲ θάγια στρω-
μένοι,
ἡλιοπάτητοι δρόμοι καὶ γύρω μπαξέ-
δες!

Ἦ χαρὰ τῆς γιορτῆς ὅλο πότερο ἀ-
ξαίνει
καὶ μακριάθε βογκάει καὶ μακριάθε ἀ-
νεβαίνει.

Τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ μίσους τὴ θρέψαν
οἱ ἄερες
τὴ χαρὰ τῆς λαοθάλασσας τούτης πού
βόγκει.

Πόσες νύχτες λευκές, πόσες μαῦρες
ἡμέρες
οἱ κρυφές, οἱ μουγκές τήνε θρέψαν φο-
βέρες.

Ἄ! πῶς εἶχα σὰ μάνα κ' ἐγὼ λαχτα-
ρήσει
(ἦταν ὄνειρο κ' ἔμεινε, ἄχνα καὶ
πάει)

σὰν καὶ τ' ἄλλα σου ἀδέρφια νὰ σ' εἶχα
γεννήσει
κι ἀπὸ δόξες ἀλάργα κι ἀλάργ' ἀπὸ
μίσση!

Ἔνα κόκκινο σπίτι σ' αὐλὴ μὲ πηγάδι...
καὶ μιὰ δράνα γιομάτη τσαμπιά κεχρι-
μπάρι...

νοικοκύρης καλὸς νὰ γυρνᾷς κάθε βρά-
δυ,
τὸ χρυσό, σιγαλὸ καὶ γλυκὸ σὰν τὸ λάδι.
Κι ἀφοῦ λίγο σταθεῖς καὶ τὸ σπίτι γε-
μίσει

τὸν καλὸ σου τὸν Ἰσκιο, Πατέρα κι Ἄ-
φέντη,
ἢ ἀκριβὴ σου νὰ βγάνει νερὸ νὰ σοῦ
χύσει,
ὁ ἀνυπόμονος δεῖπνος μὲ γέλια ν' ἀρ-
χίσει.

Κατεβάζω στὰ μάτια τὴν μαύρην ὀμπό-
λια, γιὰ νὰ πάψει κι ὁ νοῦς μὲ τὰ μάτια
νὰ βλέπει...

Ξεφαντώνουν τ' ἀηδόνια στὰ γύρω
περβόλια,

λεῖμονας σὲ κυκλώνει λεπτὴ μοσκο-
βόλια.

Φεύγεις πάνω στὴν ἀνοιξη, γιέ μου
καλέ μου,

Ἄνοιξή μου γλυκιά, γυρισμὸ πού δὲν
ἔχεις.

Ἦ ὁμορφιά σου βασίλεψε κίτρινη, γιέ
μου,

δὲ μιλᾷς, δὲν κοιτᾷς, πῶς μαδιέμαι,
γλυκὲ μου!

Καθὼς κλαίει, σὰν τῆς παίρνουν τὸ τέ-
κνο, ἢ δαμάλα,

ξεφωνίζω καὶ νόημα δὲν ἔχουν τὰ λό-
για.

Στύλωσέ μου τὰ δυὸ σου τὰ μάτια με-
γάλα:

τρέχουν αἷμα τ' ἀστήθια, πού βύζαξες
γάλα.

Πῶς ἀδύναμη στάθηκε τόσο ἡ καρδιά
σου

στὰ λαμπρὰ Γεροσόλυμα Καίσαρας νὰ
μπεῖς!

Ἄν τὰ πλήθη ἀλαλάζανε ξώφρενα (ἀ-
λιά σου!)

δὲν ἤξεραν ἀκόμα οὔτε ποῖό τ' ὄνομα
σου!

Κεῖ στὸ πλάγι δαγκάναν οἱ ὀχτροί σου
τὰ χεῖλη...

Δολερὰ ξεσηκώσανε τ' ἄγνωμα πλήθη
κι ὅσο ὁ γήλιος νὰ πέσει καὶ νὰ ῥθει τὸ
δεῖλι,

τὸ σταυρὸ σου καρφῶσαν κι ὀχτροί σου
καὶ φίλοι.

Μὰ γιατί νὰ σταθεῖς νὰ σὲ πιάσουν! Κι
ἀκόμα,

σὰ ρωτήσανε: «Ποιὸς ὁ Χριστός;» τί
πες «Νά με!»

Ἄχ! δὲν ξέρει, τί λέει τὸ πικρὸ μου τὸ
στόμα!

Τριάντα χρόνια παιδί μου δὲ σ' ἔμαθ'
ἀκόμα!

Ἀπὸ τὴ συλλογὴ
«Τὸ φῶς πού καίει».

(Ἀπόσπασμα)

ΛΕΥΚΑΔΑ:

ταξιδεύοντας στὸ νησί τοῦ Βαλαωρίτη καὶ τοῦ Σικελιανοῦ.

ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ

Ἔτοῦτο τὸ φθινοπωρινὸ πρωῒ, γλυ-
κὸς ὁ ἥλιος πλημμυρίζει τὴν πλατεία.
Κάθε τόσο, ἀπὸ τὰ γύρω δρομάκια, τὰ
καντούνια, ξεπροβάλλουν καὶ περνᾶν
ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, κρατώντας κάτω
ἀπὸ τὴν μασχάλας τους μεγάλα πουλιὰ
σκοτωμένα στὸ κυνήγι. Μεγάλα πουλιὰ
μὲ γκρίζες φτεροῦγες, κάτι σὰν ἀγριό-
παπιες. «Λοῦφες» τὶς λέν ἐδῶ, κι ὅπως
μᾶς εἶπαν, τὸ κρέας τους εἶναι ἀκόμα
σκληρό. Μαλακώνει σὰν ἀρχίζουν οἱ
βροχές. Ὅπως εἶναι παράξενα νὰ βλέ-
πεις αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν τρα-
γιάσκες, κρατώντας, δυὸ-δυό, τὴν σκο-
τωμένους λοῦφες, πού διασταυρώνουμε
στὴν πλατεία, σκύβοντας τὸ κεφάλι
τους σὰ βαρυμένοι ἀπὸ θλίψη ἄγνωστη.
Καὶ σκέφτομαι πῶς θὰ μοῦ ἄρεσε νὰ
λέγονταν αὐτοὶ ὁ κῶρος, ἐδῶ: «Πλα-
τεία τῶν Σκοτωμένων Πουλιῶν». Ἀλ-
λωστε, τόσο πολὺ πᾶνε οἱ ποιητικὲς ὀ-
νομασίες σὲ τοῦτο τὸ νησί μὲ τὴν τόσο
φυσικὴ καὶ ἀνθρώπινες χάρες, πού ζεῖ
κάτω ἀπὸ τὴν ἱερατικὴν σκιά τοῦ Ἀρι-
στοτέλη Βαλαωρίτη καὶ τοῦ Ἀγγελοῦ
Σικελιανοῦ. Τοῦ πρώτου τὸ σπίτι, σὲ
μιὰ πάροδο ἀγορᾶς, ἐπιβλητικὸ, φρου-
ριακὸ, σπῆτι παλῶν ἀρχόντων, σκετοι-
νὸ καὶ κλειστό, σὰν τὴ δόξα τοῦ ποιητῆ.
Τοῦ δεύτερου, σπῆτι μικρὸ κι ἄσημο, δὲ
θυμίζει τίποτε ἀπὸ τὴν πνοὴ καὶ τὸν
θριαμβευτικὸ λυρισμὸ τοῦ «Ἀλαφροῦ
σκίου». Μὰ ἂν θέλετε τὸν Σικελιανό,
μάταια θὰ τὸν γυρέψετε σὲ κλειστοὺς
χώρους, ὅσοι λαμπροὶ κι ἂν εἶναι. Θὰ
τὸν βρεῖτε ὁλόβολο καὶ αὐτοῦσιο, στοὺς
πυκνοὺς, βαθειοὺς, πανάρχαιους ἐλαι-

ῶνες καὶ σι' ἀπέραντα, πλατεία, χρυ-
σαμμουδένια ἀκρογιάλια τῆς Λευκάδας.
Ἀπὸ κεῖ ξεπήδησε τὸ κοῖκὸ πνεῦμα τῆς
μεγάλης του ποιήσεως κι ἐκεῖ πλανιέται
καὶ θὰ πλανιέται αἰῶνια. Φυσιοκρατικὸ,
φυσιολατρικὸ εἶναι καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ
Βαλαωρίτη. Ἀπὸ τὴ γῆ τῆς Λευκάδας
ἀναβρῦζει κι αὐτό. Μὰ θυθίζει περισσό-
τερο τὴν ρίζες τουστὴν ψυχὴ τοῦ χω-
ριάτη, εἶναι ποτισμένο ἀπὸ τὸν ἰδρώτα
τῶν ξωμάχων καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀγωνι-
στῶν. Ἔνα Θεὸ εἶχε ὁ Βαλαωρίτης, τὴν
Πατρίδα. Τοῦ Σικελιανοῦ ὁ Θεός, ἦταν
ἡ ζωὴ παρμένη στὴν πυρὶ πλατεία τῆς
αἰσθηθῆς, ταυτισμένη ἀπόλυτα μὲ τὴ φύ-
ση — μὲ τὴ φύση ὅπως τὴν εἶδαμε ἕνα
δειλινὸ ἀπὸ τὴ μονὴ τῆς Φανερωμένης.
Κάτωθ' ἐμᾶς ἀπέραντος ὁ ἐλαιῶνας μὲ
τὴν ψηλὴν, κοντρὴν ἐλῆς, μαυροπρασί-
νιζε κυρτασιὰ καὶ θυσανωτὰ ὡς ἐκεῖ
πού ἀρχίζε τὸ ἀπέραντο καὶ σιμαραγδέ-
νιο Ἰόνιο. Καὶ δὲν μᾶς ἦταν καθόλου
δύσκολο νὰ φανταστοῦμε τὸν ἔφηβο Σι-
κελιανό, νὰ διαβαίνει μέσ' ἀπὸ τὸν ἐ-
λαιῶνα, καὶ νὰ φτάνει στὸν «γιαλὸ μὲ
τὰ γελάδια», ἔτοιμος νὰ δοθεῖ ἀθλητικὰ
καὶ πασίχαρα στὰ πλατεία κύματα τοῦ
πελάγους.

Φανταζόμαστε πῶς διάφορες πρέπει
νὰναι οἱ ἀντιδράσεις ἐκείνων πού πρω-
τοβλέπουν τὴν πόλιν τῆς Λευκάδας. Ὅ-
σοι κατέχονται ἀπὸ τυραννικὰ δόγματα
διαφόρων αἰσθητικῶν τύπων πολεοδο-
μίας καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, θ' ἀπογοητευ-
θοῦν. Δὲ θὰ βροῦν ἐδῶ τίποτε τὸ «νη-
σιώτικο» ὅπως τὰ ξέρουν ἀπὸ τὰ νησιά
τοῦ Σαρωνικοῦ, τοῦ Αἰγαίου, ἀπὸ τὴς

Βόρειες Σποράδες, από τις Κυκλάδες. Δε θα βρουν επίσης τίποτε το «κλασσικό» ή το «νεοκλασσικό». Δε θα βρουν επίσης τίποτε το «φανερὰ καὶ ἀντικειμενικὰ ὁμορφο», ὅπως λέμε π.χ. «ἡ ἀττική ὁμορφία». Ἄν μείνει ὡς ἐκεῖ ἡ ἀντίδρασή τους θὰ φύγουν ἀσυμφιλίωτοι μὲ τὴν πόλιν τῆς Λευκάδας. Μὰ ὅσοι δὲν τυραννιοῦνται ἀπὸ αἰσθητικὰ δόγματα καὶ μουσειακὲς ἢ σχηματικὲς ἀξίες ὅσοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ δεχτοῦν τὴν ποίηση σὲ κάθε στιγμή, ἀπροσδόκητα ἀπὸ κάθε μεριά καὶ μὲ κάθε μορφὴ καὶ ἰδιορρυθμία — ἀκόμα καὶ μὲ ἐπιφανειακὴ τερατομορφία — θὰ γοητευθοῦν ἀπὸ τὴ Λευκάδα. Ἡ πόλις αὐτὴ, ἡ χτισμένη ἐπίπεδα δίπλα σὲ μιὰ λιμνοθάλασσα ποὺ συνορεύει μαγικά μὲ τὸ ἀπέραντο πέλαγος, ὅσο πρόχειρα κι ἂν ἔχει στηθεῖ, καὶ κυρίως μὲ τὸ τραγικὸ μέλημα ν' ἀντιμετωπίζει ἄφοβα τοὺς σεισμούς, αὐτοὺς τοὺς σεισμοὺς ποὺ ρήμαξαν τελευταία τὸ Ἰόνιο, εἶναι ἓνα γοητευτικὸ κρῆμα γερασμένου ρωμαντισμοῦ, ἐμπρεσσιονισμοῦ καὶ κινηματογραφικοῦ νεορρεαλισμοῦ. Τὰ ἄφθονα στοιχεῖα μᾶς, τυπικὰ ρωμαϊκῆς φτώχειας — φτώχειας ποὺ συχνὰ γίνεται μιζέρια — τὸ πρόχειρο, τὸ ἀπροσδόκητο ἀκαλαίσθητο σμίγουν μὲ πινελιὲς ἄρας γραφικότητας καὶ συγχωνεύονται σ' ἓνα σύνολο εἰκόνων ὅπου τὸ γκριζό, τὸ μολυβί, τὸ ψαρρί καὶ τὸ κοκκινόμαυρο χρῶμα, κάνουν ὀλόκληρη τὴ Λευκάδα νὰ μοιάζει μὲ παραμορφωμένη φωτογραφία βόρειας λιμναίας πολιτείας. Τοῦτο, κατὰ κύριο λόγο, χρωσιέται στὴν ὀλόγυρα λιμνοθάλασσα καὶ στὸ γεγονός πὼς ὅλα τὰ σπιτία εἶναι καμωμένα — γιὰ τοὺς σεισμούς — ἀπὸ ξύλο καὶ λαμαρίνα. Ἡ λαμαρίνα, ἐπενδύει τὸ ξύλο — καὶ γιὰ νὰ μὴ φαίνεται λαμαρίνα, τὴ βάφουν μὲ λογιῆς χρωματικὸν συνδυασμούς. Ὁποῦ ἐπικρατεῖ κάποια ἐμφυτὴ καλωσθησία — ἢ ὑπάρχει οἰκονομικὴ ἄνεση — τὰ σπιτία ἔχουν καὶ κομψότητα καὶ χάρι. Τὰ ὑλικά ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι φτιαγμένα, βρίσκουν ἀπόδοσιν. Συνήθως, ὅμως, πάνω ἀπὸ τὰ κομψὰ αὐτὰ σπιτία, ξεπετοῦνται οἱ ὄγκοι τετραγώνων ἢ μακρόστενων κατασκευῶν — ἰδιόρρυθμες, ἀλήθεια, πολυκατοικίες παλαιοῦ τύπου — χωρισμένων σὲ πολλὰ μικρὰ διαμερίσματα ποὺ γιὰ νὰ ξεχωρίζουν

τὸνα ἀπ' τ' ἄλλο, εἶναι βαμένα τὸ καθένα μὲ διαφορετικὸ χρῶμα. Στέγες ἐπικλινεῖς καὶ κεραμιδοσκέπαστες σχηματίζουν ψηλά, στὴν πρόσοψη, αἰετώματα, ποὺ ἔχουν τὴν ποίηση τῆς βόρειας ἀρχιτεκτονικῆς. Πόρτες φρουριακές, τεράστιες, ἀνοίγουν σὲ παλῆς, μουχλιασμένες αὐλές. Μακρόστενα ξύλινα μπαλκόνια, σὰν ἐξαρθρωμένα. Στὰ πὺλπα καὶ στὰ πὺλπα φτωχικὰ σπιτία, ὁ χρόνος ἔχει σκεβρώσει τὰ δοκάρια τους, τὸ σκελετό τους, ἔχει στραγγουλίσει τὶς ξεβαμμένες λαμαρίνες, κι ἔτσι ὅπως τὸ ἓνα στέκεται δίπλα κι ἀντίκρου στ' ἄλλο, μέσα στὰ στενά, σιωπηλὰ καντούνια, στάζουν μελαγχολικὰ ἐκείνη τὴν ποίηση τὴν ἀνείπωτη τῶν ξεχαρβαλωμένων οἰκοδομῶν ποὺ σὰ νάιναι ψυχρὲς μετουσιωμένες σὲ ἀνθρώπινα κατασκευάσματα, περιμένουν νὰ ξεψυχίσουν. Μὰ δὲν ξεψυχοῦν. Μένουν ἐκεῖ, σκεβρὲς φυλακὲς τοῦ χρόνου, τοῦ χρόνου ποὺ τὰ ἔχει διαποτίσει καλά, μέσα κι ἔξω. Ὅπτι-κοὺς ρεμβασμούς, θὰ λέγαμε τὰ σπιτία αὐτά. Πόση ὥραία θλίψη γιὰ λογαριασμό τους καὶ γιὰ λογαριασμό μας, νοιώθουμε πραγματικὰ καθὼς, βραδάκι, περνᾶμε ἀπὸ τὰ καντούνια. Τὴν ὑποβλητικὴ σιγαλιὰ τῶν καντουνιῶν, τὴν κόβει ἐδῶ κι ἐκεῖ τὸ διακριτικὸ ψιθύρισμα τοῦ ὕνερου ποὺ τρέχει ἀπὸ τὴν παλιὰ, μαρμαρένια κρήνη τῆς γειτονιάς. Κι ἂν ὑπάρχουν κι ἄλλοι ἤχοι ποὺ ν' ἀκούγονται, ἄλλοι δὲν εἶναι παρὰ μιὰ κούφια μουσικὴ ἀπὸ ξύλα ποὺ χτυποῦνται μὲ σφυριά, ποὺ τρυποῦνται μὲ καρφιά, ποὺ πριονίζονται, ποὺ δένονται τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο σὲ σκελετοὺς νέων σπιτιῶν. Παντοῦ βλέπει κανεὶς νὰ ξεπροβάλλουν στὸν ἀέρα, σὰν συνθέσεις ὁσίων, νέες τέτοιες οἰκοδομές. Ἡ μουσικὴ τῆς πόλης Λευκάδας, εἶναι ξύλινη, πνιχτὴ — μουσικὴ παραγκοῦδικη — ἐδῶ τὰ σπιτία δένχτιζονται, σκαρώνονται σὰν καράβια.

Τί πὺλ φυσικὸ νάιναι κάτι σὰν καράβια τὰ σπιτία ἐδῶ, ἀφοῦ τοῦτη ἡ παράξενη πόλις, ἀπλώνεται νωχελικὰ δίπλα στὴ λιμνοθάλασσα. Ἡ μουσικὴ ποίηση τῆς λιμνοθάλασσας, συμπληρώνει τὸν ἐμπρεσσιονισμό τῆς Λευκάδας. Μισοκοιμᾶται αὐτὴ ἡ θάλασσα ἀκουμπώντας στοὺς δυὸ μῶλους ποὺ συγκλίνουν πρὸς τὸν μακρινὸ λιμενοβραχίονα ποὺ

χωρίζει τὴ λιμνοθάλασσα ἀπὸ τὸ πέλαγος καὶ ποὺ σχεδὸν ν' ἀκουμπήσει ἀπέναντι στὴ γῆ τῆς Ἀκαρνανίας. Τὰ νερά τῆς λιμνοθάλασσας ρηχὰ, γιομάτα βούρκο, φύκια, βούρλα καὶ παχειὰ ψάρια. Τὸ πρωῒ, καθρεφτίζονται ὡς τὸ βάθος τῆς, μὲ τρόπο μολυβένιο, τὰ ἀπέναντι βουνὰ τῆς Ἀκαρνανίας κι οἱ μακρινές, χαμηλὲς ξέρες μὲ κάποια σπιτάκια καὶ μὲ κάποια δέντρα, ποὺ τὴ χωρίζουν ἀπὸ τὸ πέλαγος. Τὸ βραδάκι, ἀπὸ τὶς πρώτες ὥρες τοῦ δειλινοῦ, ἡ λιμνοθάλασσα μεταμορφώνεται σ' ἓνα βασίλειο ἀπόλυτης γαλήνης, καὶ πυκνότητας σιωπῆς! Ἡ ἀκίνητη ἐπιφάνειά τῆς, ἀπλὴ στὸ μάτι, σὰν ἀέρινο ἔλασμα ἀπὸ μολύβι ποὺ τὸ ἀχνοκοκκινίζουν οἱ ἀχτίδες τοῦ ἡλίου, καθὼς πάει νὰ βασιλέψει. Χαμηλὲς καλαμωτὲς χωρίζουν τὴ λιμνοθάλασσα σὲ ἰδιόκτητα βιβάρια. Στὶς ὄχθες τῆς, στὸ μῶλο, κοιμοῦνται σὰν γιὰ πάντα παλιὰ σαρακοφαγωμένα μονόξυλα, μὲ τὰ κουπιά τους καρφωμένα στὰ ρηχὰ καὶ πυκνὰ νερά. Πὺλ πέρα, στὴν ἄκρη τοῦ μῶλου πάντα, πάντα ξυπόλυτα παιδιὰ μὲ καμάκια στὰ χέρια, ἀκίνητα σὰν ἀγάματινες συνθέσεις ἀλιευτικῆς ζωῆς παραμονεύουν τὸ πέραςμα κανενὸς κεφαλίου γιὰ νὰ τὸν καμακώσουν. Αὐτὴ ἡ ἀμίλητη λιμνοθάλασσα, ἡ φαινομενικὰ νεκρὴ, ζεῖ ἀπὸ μιὰ ἐντονώτατη ὑποβρύχια ζωὴ. Ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ψαριῶν. Στέκεσαι στὸ μῶλο, ὅλα εἶναι ἀκίνητα καὶ σιωπηλὰ μέσα στὴν κόκκινη ἄχνα τοῦ ἡλίου ποὺ βασιλεύει, νομίζεις πὼς δὲν ἀκοῦς παρὰ μόνο τοὺς παλμούς τῆς καρδιάς σου, ὅταν ἄξαφνα σοῦ χτυπᾶ τὴν ἀκοὴ ἓνας παράξενος μικροθύρυθος, κάτι σὰ γοργὸ καὶ σπασμωδικὸ σκίρτημα, σὰ φτεράκιασμα. Εἶναι τὰ ψάρια ποὺ σπαρταρᾶν ἀπὸ ζωὴ μέσα στὸ στοιχεῖο τους, πρὶν σπαρταρήσουν ἀπὸ θάνατο τρυπημένα ἀπὸ τὰ καμάκια τῶν ψαράδων. Κι ἐνῶ εἶσαι μακάρινα ναρκομένος ἀπὸ τὴ γαλήνη τῆς λιμνοθάλασσας, ξυπνᾶς μὲ τὸ θόρυβο τῶν ψαριῶν γιὰ νὰ ρίξεις ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ ματιά σου στὸν ἀπέραντο θαλασσινὸν ὀρίζοντα ποὺ ξετυλίγεται πέρα ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς ρήχης. Μαγικὲς ὀπτικὲς ἀπάτες κάνουν ὥστε κατὰ τὰ δύση νὰ φαίνονται ὅλα πὺλ καθαρά, πὺλ διάφανα καὶ πὺλ μεγάλα. Φανταστικὰ μεγάλα. Ἐκεῖνες οἱ ἑλῆες, ἀντίκρου, στὴ χαμηλώτατη, λευκὴ ξέρα

Λευκαδίτισσα

τῆς Γύρας, μοιάζουν νὰ φυτρῶνουν ὀλόγυρα μέσα ἀπὸ τὸ πέλαγος καὶ νὰ φτάνουν ἀβίαστα στὸν ὀλόφωτο οὐρανό. Κι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποὺ περπατᾶ μόνος στὸν πανέρημο αὐτὴ τὴν ὥρα μῶλο, ἐνῶ εἶναι ἓνας συνηθισμένος στὸ ἀνάστημα ἄνθρωπος, μοῦ φαίνεται γίγαντας σιωπῆς. Ἔτσι νὰ κάνει τὸ χέρι του, θὰ ἀγγίξει τὸν ἥλιο, χωρὶς νάχει ἀσκηθεῖ στὴν ἀστροναυτική. Φαίνεται πὼς ὁ ἄνθρωπος κι ὅλα τὰ πλάσματα καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τοῦτου μεγαλώνουν ἀπίστευτα μέσα στὴ μοναξιά καὶ στὸ φῶς — ὅταν πάει νὰ βασιλέψει. Ὁρες ποὺ ἀγαπήσαμε τὴ Λευκάδα.

Ἀπὸ τὸ μακρὸ ξύλινο μπαλκόνι τοῦ σπιτιοῦ τῆς κυρὰ - Ἀννας Ἀραβανῆ

πού βλέπει πρὸς τὴ λιμνοθάλασσα, προσπαθῶ νὰ σωριάσω μέσα μου ὁλοένα καὶ περισσότερη ποίηση ἀπ' αὐτὴν πού τόσο ιδιόρρυθμα χαρακτηρίζει τὴ Δευκάδα. Κάτω καὶ πέρα, σωρὸς ἀπὸ ἀνισοῦψεῖς στέγες φορτωμένες κεραμίδια. Κεραμίδια, πού ἔχουν πάρει ὅλα τὰ χρώματα. Κόκκινα, βυσσινιά, κιτρινωπά, ξεθωριασμένα, γκριζα, μαυριδερά. Τὰ κεραμίδια αὐτά, συνθέτουν ἐν' ἀπέραντο πολὺπλοκο ὁστρακο ἐνὸς τέρατος κάτω ἀπὸ τὸν χλωμὸ οὐρανό. Κληματαριές, γαζίες, γιασεμιά ἀντιπαράθετον τὴν πρασινάδα τους στὴν κοκκινωπὴ θλίψη τῶν κεραμιδιῶν καὶ στὸ μολυβένιο χρώμα τῶν σπιτιῶν. Ἀπέναντι στὴν ἄκρῃ ἐνὸς ψηλοῦ Ἀκαρνανικοῦ βουνοῦ πού ἔχει φορέσει κι αὐτὸ τὰ μολυβιά του, πῆγε κι ἀκούμπησε μὲ τὴ μύτη του ἓνα σύγνεφο, διάφεγγα μολυβένιο κι αὐτό. Πρόσεξα πὼς τὸ εἶχα δεῖ καὶ χτὲς καὶ προχτὲς, τὴν ἴδια ὥρα, στὴν ἴδια θέση μὲ τὸ ἴδιο σχῆμα. Μᾶς λένε πὼς ὑπάρχει πάρα πολὺ τὸ τυχαῖο ἀνάμεσα στοὺς ἀναλλοίωτους νόμους τῆς φύσης — ὅμως πόσο εἶναι παρήγορο νὰ συλλογίζομαστε, πὼς ἂν ὄχι ὅλα τὰ σύγνεφα τουλάχιστον μερικὰ, ἔχουν τὴ λογικὴ τους, τὴς ἐπιθυμίες τους καὶ τὴς συνήθειές τους. Βραδιάζει, δὲν ἀκούω κελαϊδίσματα πουλιῶν μέσα ἀπὸ τὴς πρασινωπὲς φυλλωσιὲς τῶν αὐλῶν. Ξάφνου, σύντομα «κρά-κρά», σκίζουν τὸν ἀγέρα. Ἕνα μεγάλο κοπάδι ἀπὸ μικρὰ πουλιά, περνᾶν χαμηλά, ξυστά, πάνω ἀπὸ τὴς μελαγχολικὲς κεραμιδένιες στέγες. Εἶναι κάργες. Μήπως εἶναι οἱ κάργες τοῦ Καρυωτάκη, μήπως μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὴ γειτονικὴ Πρέβεζα γιὰ ν' ἀντιπα-

θέσουν μὲ τὰ θλιβερά τους κραξίματα τὸ σκοτεινὸ μήνυμα τοῦ πυκροῦ ποιητῆ στοὺς παιᾶνες τῆς χαρᾶς πού τόνισε ὁ Σικελιανὸς μέσα ἀπὸ τοὺς ἱερατικούς ἐλαιῶνες τοῦ νησιοῦ του; Ὅλα ἔχουν τὴ θέση τους κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιο οὐρανό. Ὅλα βρίσκουν μιὰ στιγμὴ πού συναρμονίζονται χωρὶς νὰ κάνουν τὴν τοπικότητά τους. Αὐτὲς οἱ στιγμὲς εἶναι πού δίνουν στὴν ποίηση ὅλο τῆς τὸ νόημα. Κάποιο μακρυνὸ ρολοῖ τῆς πόλης, σημαίνει τὴν ὥρα. Νύκτωσε. Ἡ ἀπέναντί μου τσίγκινη πολυκατοικία μὲ τὸ γδαρμένο πρόσωπο τὸ δακρυοβρεμένο, μαύρισε ὁλότελα. Ὡρα γιὰ τὸν πίσω-μῶλο ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς λιμνοθάλασσας. Πόσο θ' ἀγαποῦσε τὴς ταβερνούλες τοῦ ὁ Πορφύρας — αὐτὲς τὴς ταβερνούλες πού δὲν δίνουν παρα μονάχα κρασί στοὺς ναυτικούς, ἐνῶ τὰ μικρὰ σκάφη τους πού κάνουν τὴ συγκοινωνία μὲ τὰ γύρω νησάκια, σκάφη ξεθωριασμένα καὶ τῆς δουλειᾶς κοιμοῦνται στὰ στεκάμενα νερά, δίπλα στὰ βούρλα καὶ στὰ καλάμια πού γέρνουν κι αὐτά, σὰν κουρασμένα, συνθέτοντας μὲ τὰ γύρω μιὰ υποβλητικώτατη νυχτερινὴ θαλασσογραφία. Τραβώντας πρὸς τὰ κεῖ στεκόμαστε γιὰ λίγο μπροστὰ στὴ ἀρρενωπὴ προτομὴ τοῦ Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη, στὴν ὁμώνυμη πλατεία, πού κοιτάζει κι αὐτὴ πρὸς τὰ νερά τοῦ δίαυλου. Μαρμαρωμένος ὁ ρωμαντικὸς ραψωδὸς καίρεται τώρα τὴ γαλήνη, ἐρευνώντας τὰ νυχτερινὰ θαλάσσια σκοτάδια — αὐτὸς πού ὅλη του ἡ ζωὴ ἦταν ἓνας παλμὸς ἀγάπης καὶ μιὰ ρυθμικὴ τρικυμία.

ΑΝΔΡ. ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

Π Α Σ Χ Α

1. ΣΤΗ ΜΥΡΟΒΟΛΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗ
2. ΣΤΗΝ ΠΑΝΕΜΟΡΦΗ ΠΑΡΓΑ
ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΗΡΩΪΚΟ ΖΑΛΟΓΓΟ
3. ΣΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ ΚΑΙ ΕΥΒΟΙΑ

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ

ΑΓΓΛΙΑ

N. KAZANTZAKH

Ὁ μεγάλος Ἕλληνας στοχαστὴς Νίκος Καζαντζάκης, θέλοντας νὰ γνωρίσει ἀληθινὰ τὸν κόσμο, ταξίδεψε σπιθαμὴ τὴ σπιθαμὴ πολλές χώρες. Ἐξῆσε ἐμπειρίες, γνώρισε τὴς συνήθειες λαῶν, βρέθηκε μέσα σὲ πολιτισμικὲς κοινωνικὲς καταστάσεις, γεύτηκε σπάνιες φυσικὲς ὁμορφιές. Τὸν πλοῦτο αὐτὸ τῶν ἐμπειριῶν του τὸν κατέγραψε σὲ ἓνα πλῆθος ὁδοιπορικὰ, γραμμένα σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς του. Ἀπὸ τὸ ὁδοιπορικὸ του «Ἀγγλία» δημοσιεύουμε ἓνα μικρὸ ἀποσπασμα. Σ' ἐπόμενα τεύχη θὰ χαροῦμε κι ἄλλα ἀποσπάσματα ἀπ' τὰ ὁδοιπορικά του, μοναδικὰ γιὰ τὴν ὁμορφιά τους σελίδες τῆς ταξιδιωτικῆς λογοτεχνίας μας.

ΠΗΤΕΡΜΠΟΡΩ. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπη σατανικὴ ὁμορφιά — ἡ ἀσκήνεια, ἂν θέλετε — πού ἔχουν οἱ σύγχρονες αὐτὲς βιομηχανικὲς πολιτείες, γλίστρησα ξαφνικά σὲ μιὰ γαλήνια, ἄλλου αἰῶνα, μικροῦλα πολιτεία μὲ τὴν ὑψηλὴ της περήφανη Μητρόπολη. Τὸ Πήτερμπορω.

Οἱ παλιὲς ἐγγλέζικες πολιτείες γεννήθηκαν ἡ γύρα ἀπὸ παλιὸ κάστρο ἡ ἐκεῖ πού διασταυρῶνουνται ἐμπορικὸι δρόμοι ἡ σὲ λιμάνια· ἄλλες τέλος τρόγυρα ἀπὸ μιὰ Μητρόπολη. Πόλεμος, ἐμπόριο, θρησκεία — οἱ τρεῖς μεγάλες μανιές τοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ μητροπολιτικὲς αὐτὲς μικροῦλες πολιτείες ἔχουν ἀπερίγραφη χάρη. Ὅταν ἔφτασα, ἓνα Σάββατο δειλινό, στὸ Πήτερμπορω ἄντρες καὶ γυναῖκες, σὰ λιτανεῖα, τραβοῦσαν πρὸς ἓνα ἀνηφορικὸ δρόμο κι ἀκολούθησα. Οἱ δουλειὲς τῆς μέρας εἶχαν τελέψει, ἄλλοι κρατοῦσαν τὰ καλαθάκια τους ἡ τὴς τσάντες νὰ ψωνίσουν, ἄλλοι, μὲ τὴς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τους πήγαιναν περίπατο, μὲ ἥσυχο ὄχημα. Ἡ ἔσπερα πὼς γύρα ἀπὸ τὸ μεγάλο ναὸ ἀπλώνεται συχνὰ τὸ παζάρι καὶ πὼς ἐκεῖ στὴν πλατεία σουλατσάρουν τὸ δειλινὸ οἱ ἀγαθοὶ ἐπαρχιώτες. Γύρα ἀπὸ τὸν ἱσμιὸ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Θεοῦ ἐμπορεύονται, σεργιανοῦν καὶ κάνουν κόρτε οἱ ἄνθρωποι.

Πήγαινα μαζί τους, κράτησα τὸ ὄχημα μου, μπηχά κ' ἐγὼ στὸ βραδυκίνητο ρυθμὸ τους. Ἀκολουθοῦσα μ' ἐμπιστοσύνη, ἐνοιῶθα πὼς σὲ λίγο θ' ἀντικρύσω τὸ περήφανο μεσαιωνικὸ φρούριο τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ χαίρομαι τρία μεγάλα ἀγαθὰ — νὰ δῶ τὴν ὁμορφιά, ν' ἀγοράσω φρούτα νὰ δροσιστῶ καὶ νὰ κοιτάξω γιὰ πρώτη καὶ στερνὴ φορὰ τὴς γυναῖκες τοῦ Πήτερμπορω.

Στὴς μικρὲς εἰδυλιακὲς πολιτείες ἡ ζωὴ χάνει τὴν ἐπαφὴ τῆς μὲ τὴ σύγχρονη ὅλο πυρετό, διάση καὶ μάνητρα ἐποχῆς μας. Εἶναι καθυστερημένη κ' αἰώνια. Τέτοια ἦταν ἡ ζωὴ τώρα καὶ χιλιάδες χρόνια, τέτοια κ' ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες χρόνια ὁ πυρετὸς κρατᾷ λίγο κι ἂς ἔχει ἐξάισιο ἐνδιαφέρον. Ἐδῶ, στὴν ἐπαρχία, τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων εἶναι λιγότερο ἀνήσυχα, ἡ ψυχὴ τους νυστάζει ἀνάλαφρα, τὸ σῶμα λιγότερο τυραννιέται καὶ θρέφεται καλύτερα. Ρίχνεις μιὰν πέτρα στὸ νερὸ κ' οἱ κύκλοι, ὅσο πλαταίνουν, γαληνεύουν· τὸ Πήτερμπορω ζεῖ στὸν πλατύτερο κύκλο.

"Όταν φτάσαμε στην άκρα του ἀνήφορου καὶ σήκωσα τὸ κεφάλι κ' εἶδα μπροστά μου μέσα σὲ πυκνὴ πρασινάδα νὰ ὑψώνεται στὸ χρυσοκόκκινο οὐρανὸ ἡ ἑκκουστὴ Μητρόπολη τῶν ἀποστόλων Πέτρου, Παύλου καὶ Ἀντρέα καὶ γύρω της τὸ ὑπαίθριο παζάρι γιομάτο φρούτα, ἀχλάδια, μήλα, δαμάσκηνα, μπανάνες, ἔνοιωσα χαρὰ μεγάλη· τίποτε ἄλλο, τὸ δειλινὸ ἐκεῖνο, δὲν πεθυμοῦσαν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ κορμὶ μου.

Γρηγόρεψα τὸ δῆμα, ἀγόρασα φρούτα δρόσιμα τὸ σῶμα γιὰ νὰ μὴν ἐνοχλεῖ τὴν ψυχὴ μου καὶ μπήκα στὸν τρισαρτιωμένο αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησιᾶς.

Πόσο διαφέρει ἡ γοιθική Μητρόπολη τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τὴς γνωστὲς μας στὴν ἡπειρωτικὴ Εὐρώπη! Εἰδὼ ἡ Μητρόπολη θρίσκει σὲ ἄμεση θαθεὶα ἀνταπόκριση μετὰ τὴ φύση· Ἡ χλόη ἀπλώνεται γύρω της, τὰ δέντρα, τὰ νερά, οἱ κήποι τὴν ἀγκαλιάζουν. Εἶναι, τὸ βλέπεις φανερά, φρούρια πολεμικοῦ θεοῦ· δὲν εἶναι πρόσχαρα καλόδοξα παλάτια μὴτε ἀπομονωμένους δίλλες σὲ ἄγρια ἐρημιὰ· μὰ ὁ πολεμικὸς αὐτὸς θεὸς ἀγαπάει καὶ νοιώθει μετὰ μεγάλη εὐαισθησία τὴν πρασινάδα. Εἶναι ἐγγλέζικος Θεός.

Γυρίζοντας τοὺς καθεδρικοὺς ναοὺς ποὺ εἶναι σκορπισμένοι σὰν ἀπολιθωμένα μαμούθ σὲ μικρὲς ἤρεμες ἐγγλέζικες πολιτείες, ἐνοιῶθα πόσο ἀσφαλτα ἡ ἀγάπη κ' ἡ κατανόηση τῆς ἐπίγειας ζωῆς ἔχουν ὁδηγήσει τὸ χέρι τοῦ ἀρχιτέκτονα. Ἡ ἀγάπη, ἡ κατανόηση καὶ ὁ σίγουρος πραχτικὸς νοῦς.

Στὴν Ἀγγλία, ἡ Μητρόπολη δὲ συγκεντρώνει ὅλες τῆς τὴς δυνάμεις γιὰ νὰ ἀποκορυφωθεῖ σὰ θέλος ποὺ νὰ μάχεται νὰ φτάσει τὸν οὐρανὸ· ἡ ἐγγλέζικη Μητρόπολη δὲν ὑποβάλλει τὴν ἑκσταση, τὴν ἀσκητικὴ μονομέρεια, τὴν καταφρόνηση τῆς ζωῆς. Ἔτσι ποὺ ἀπλώνεται ἀπάνω στὴ χλόη, μετὰ φαρδεῖς πόρτες, μετὰ δαντελλένια σκαλισμάτα, μετὰ χαμογελαστοὺς πτερωτοὺς ἔφηδους, ἀποτελεῖ, θαρεῖς, συνέχεια τῆς γῆς, ἕνα μικρὸ ὕψωμα καμωμένο ὅχι γιὰ νὰ πάρουμε φόρα καὶ νὰ φύγουμε ἀπὸ τὸ χῶμα, παρὰ γιὰ ν' ἀνέβουμε λίγο πρὸς ἀψηλὰ καὶ νὰ κοιτάξουμε γύρω τρογύρα μας πόσο πράσινο καὶ γοητευτικὸ εἶναι τὸ χῶμα.

Ἡ προσευχὴ σὲ τέτοιους ναοὺς μετουσιώνεται σὲ ἀπλὴ πλατιὰ εὐχαριστία στὸ Θεὸ ποὺ ἔπλασε τὴ γῆ τόσο πράσινη. Δὲ μεταρσιώνεται ὁ νοῦς σὲ ὑπεργήϊνα ὕψη· τὸ ἐναντίον, ἀπλώνεται, στερεώνεται ἀπάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς καὶ ρίχνει μεγάλες ἀχόρταγες ρίζες...

Ἀπὸ τὸ ταξιδιωτικὸ του βιβλίου «ΑΓΓΑΙΑ»

ΕΛΑΤΕ ΣΤΙΣ ΟΜΟΡΦΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΜΑΣ

ΕΛΑΤΕ ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΜΑΖΙ ΜΑΣ

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΕΘΑ ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ

ΤΟ Δ. Σ.

Λαμπρὴ στὴν Κάρπαθο

ΕΤΡΗΣ ΒΑΡΙΚΑ - ΜΟΣΚΟΒΗ

Στὸ οὐρανοφιλητὸ αὐτὸ νησί, μετὰ τὰ περὶ σία κάλλη κατὰ τὸν ποιητὴ, ποὺ πραγματικά, ἡ φύση σκόρπισε τόσο πλούσια, ἀντύχη καὶ θρεθεῖς τίς ἅγιες τοῦτες μέρες τῆς Χριστιανοσύνης, θὰ νοιώσεις καλύτερα, τὸ ἀληθινὸ νόημα καὶ τὴ χαρὰ τῆς Ἀνάστασης. Γιατὶ δὲν εἶναι μόνον τὸ ἐξαίσιο φόντο τοῦ νησιοῦ, ἡ πλούσια θλάστηση, τὰ τρεχούμενα νερά, τὰ λογίων-λογίων λουλούδια, τὰ ἐπιβλητικὰ, μεγαλόπρεπα θουναῖα του, καταπράσινα ἀπὸ πεῦκα, σχῖνα, ἄλεσφακές, θυμάρια, ἢ τὰ δαντελωτὰ γαλήνια ἀκρογιάλια του, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄγνοι, οἱ ἀπλοῖκοι νησιῶτες ποὺ κυριολεκτικὰ σὲ σκλαβώνουν μετὰ τὴν πατροπαράδοτη φιλοξενία τους. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ διατήρησαν ὅχι μόνον τὸν πατριωτισμὸ τους ἀγνό, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμά τους μακριὰ ἀπὸ κάθε ξενικὴ ἐπίδραση, παρ' ὅλη τὴ μακροχρόνια σκλαβιά. Ἀκόμη καὶ σήμερα μετὰ θρησκευτικὴ εὐλάβεια κρατοῦν ὅλες τὴς τελετές, τὰ πανηγύρια τους, τοὺς χοροὺς των καὶ τὰ τραγούδια των.

Ἀπ' ὅλες ὅμως τίς γιορτὲς ἡ Λαμπρὴ γιορτάζεται μετὰ ἀφανταστὴν μεγαλοπρέπεια, στὴν Κάρπαθο. Τὸ νησί ὁλόκληρο ἀλλάζει τελείως ὄψη: Τὰ μικρὰ δόξαπτρα σπρίτσια του, ποὺ μοιάζουν περιστέρια, σκορπισμένα μέσα στὸ πράσινο τοῦ νησιοῦ, μοσκοβολοῦν ἀπὸ πάστρα καίνουργιασπρισμένα ὅπως εἶναι μετὰ λουλάκι καὶ ἀσδέστη. Τὰ πάντα λαμποκοποῦν καὶ μοσκοβολοῦν γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῆς Λαμπρῆς. Οἱ σκορπισμένους μυρτιές καὶ οἱ δούσμοι στὴς ἐκκλησίες ἐνώνουν τὴ μυρωδιά τους, μετὰ τὸ ἄρωμα τοῦ μοσκολίδανου, ποὺ καίγεται τίς μέρες αὐτὲς ἀφθονο καὶ μυρώνουν τὸν ἀέρα. Ἡ μυρωμένη αὐτὴ ἀτιμόσφαιρα γεμίζει τὰ πάντα. Ἀνθρώπους, σπῖτια, δρόμους τοῦ νησιοῦ.

Ἡ μεγάλη ὅμως κίνηση ἀρχίζει συνήθως ἀπὸ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου. Ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἑβδομάδα, ἔχουν τελειώσει οἱ νοικοκυρές, τὰ ἀσπρίσματα τῶν σπιτιῶν, τὸ πλύσιμο, καὶ τὸ ἰδιαίτερο Λαμπριάτικο στό-

λισμα. Τώρα θὰ ζυμώσουν τοὺς Λαζάρους, κουλούρια νηστίσιμα, γιὰ τὴν ἑβδομάδα τῶν Παθῶν. Τὸ σχῆμα τους μοιάζει μετὰ μωρὸ φασκιωμένο, καὶ συμβολίζει μετὰ Λάζαρο. Ζυμώνονται μετὰ προσῆμο, ὅπως τὸ ψωμί, ἀλλὰ μετὰ πολλὰ μυρωδικὰ: κανέλλα, μαστίχι, κλυκάνισο, πιπέρια, μοσχοκάρυδα καὶ γαρύφαλλα. Τοὺς στολίζουν ἐπίσης μετὰ ἰδιαίτερη φροντίδα εἰδικὲς πλουμιστρες μετὰ σουσάμι, καρύδια καὶ μύγδαλα. Ἡ κάθε νοικοκυρὰ τοὺς ψένει στὸ φούρνο τῆς μετὰ προσοχῇ, νὰ γίνουν, πρὸ πάντων, ἀφράτοι. Ἀπὸ τοὺς Λαζάρους αὐτοὺς θὰ στείλει μετὰ τὸ μεγαλύτερο παιδί τῆς, δῶρο στὰ πεθερικά τῆς, στὰ βαπτισίμα τῆς, στὸ δάσκαλο, καὶ ἀκόμα θὰ θυμηθεῖ καὶ κανένα φτωχό, ἀνὰ ὑπάρχει στὸ νησί. Θὰ φιλέψει καὶ τὰ παιδιά ποὺ θάρθουν τὸ βράδυ γιὰ νὰ πουν τὰ κάλαντα γιὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου.

Ἡ κίνηση ὅμως γίνεται πολὺ ζωηρότερη τὸ πρῶτὴ Μεγάλῃς Δευτέρας, καὶ μάλιστα ἀρχίζει καὶ ἡ αὐστηρότατη νηστεία: ἄντρες, γυναῖκες καὶ μικρὰ παιδιά ἀκόμη θὰ περάσουν μετὰ ψωμί, κρεμμύδια καὶ ἐλγὲς μονάχα. Τὰ βράδια τῆς Μεγάλῃς ἑβδομάδας, ὅλοι ἀνεξαιρέτως τρέχουν στὴν ἐκκλησία μετὰ τὰ φαναράκια τους ἀναμμένα, καὶ οἱ γέροι, ἀκόμη καὶ ὅσοι ὅλο τὸ χρόνο μένουν κατὰκοιτο ἀπὸ τὰ γηρατεῖα, τότε θρίσκουν τὴ δύναμη νὰ σηκωθοῦν.

Κανένας δὲν θὰ λείπει ν' ἀκούσει τὸν Νῆμφιο, τὰ Δώδεκα Εὐαγγέλια, τὰ Ἐγκώμια καὶ «τὸν Καλὸ Λόγον» ὅπως λένε τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Κι οἱ δοκοὶ θὰ κατέβουν ἀπ' τὰ θουναῖα γιὰ τὴν ἐκκλησία, μὰ καὶ γιὰ νὰ πουλήσουν τὰ ἄρνια τους ποὺ τὰ ἔχουν ὅλα ὁμορφοστολισμένα, μετὰ γαλανὲς χάντρες «γιὰ τὸ καλὸ μάτι» καὶ φανταχτερά χαϊμαλιά στὸ λαμπρό. Γιατὶ εἶναι ἔθιμο ὅλοι, πλούσιοι καὶ φτωχοί, νὰ σφάζουν ἄρνι τὸ Μεγάλον Σάββατο τὸ πρῶτ.

Τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ οἱ νοικοκυρές ἔχουν τὴν φροντίδα τῶν αὐγῶν. Συναγωνίζονται

ποιά θα βάψει τα περισσότερα, αλλά και τα ωραιότερα αυγά. Τα φυλάει από τις κότες τους από την Καθαρή Δευτέρα, που αρχίζει η νηστεία, μέσα σε κιούπια και σε λαγήνες. Με αυγά θα τελειώσουν το αποκριάτικο δειπνο, και με κόκκινο αυγό, για τη χάρη του Χριστού, θα πασχάσουν, μόλις άκουσουν τον «Καλό Λόγο» απ' του παπαά το στόμα.

Τη Μεγάλη Πέμπτη θεωρείται μεγάλη ευτυχία, για το σπίτι, όταν η μαύρη κότα γεννήσει αυγό. Τό βάφουν άμέσως κόκκινο και το δάζουν χωριστά, γιατί αυτό δεν πρέπει να φαγωθεί, πρέπει να φυλαχθεί. Πιστεύουν ότι αυτό με τη δύναμη του Χριστού μια μέρα μπορεί να γίνει χρυσάφι... Κατά την παράδοση, την ημέρα της Σταύρωσης, μαύρη κότα γεννήσε αυγό κόκκινο, προαισθανομένη τη χαρά της 'Ανάστασης!

Όλη σχεδόν τη μέρα, μέχρι να κτυπήσει η καμπάνα για τα Δώδεκα Εθαγγέλια, οι γυναίκες ασχολούνται με το βάψιμο των αυγών. Πρώτα βάφονται τα κόκκινα, που πρέπει το χρώμα τους να είναι βαθύ. Ξπει-τα θα βράσουν τα φύλλα της μυγαλιάς, για να βάψουν τα κίτρινα αυγά. Έπάνω σ' αυτά θα ζωγραφίσουν με κόκκινο μελάνι την 'Ανάσταση του Χριστού. Ύστερα, αφού τα καίμαρψουν όλοι, η νοικοκυρά θα τα τοποθετήσει μέσα στις ειδικές κούπες και θα στολίσει τα τραπέζια και τα ράφια του σπιτιού της.

Μόνο τη Μεγάλη Παρασκευή θα κρυφτούν. Ημέρα θλίψης. Ημέρα αργίας. Τζάκι δε θ' ανάψει, τσουκάλι δε θ' στηθεί, σέ κανένα σπιτικό. Φωμί βουτηγμένο στο ξύδι θα φάνε όλοι. Μετά την Άποκαθήλωση θα βγούν στην αυλή της εκκλησίας όλοι, και όσες έχουν πρόσφατο πένθος θα μοιρολογήσουν τον Χριστό και τους προσφιλείς που έχασαν, με μοιρολόγια αυτοσχέδια και με ξέπλεκα τα μαλλιά τους. Τό βράδυ μετά τα Έγκώμια και την περιφορά του Επιταφίου, που όλοι ανεξαιρέτως ακολουθούν, γιατί με κάθε δῆμα που κάνει κανείς, ακολουθώντας, πιστεύουν πως συγχωρείται και μια από τις αμαρτίες τους. Έπειτα, οι νοικοκυρές σά γυρίζουν από τον Έπιταφιο, αρχίζουν να πλάθουν τα Λαμπροκούλουρα με το προζύμι, που είναι έτοιμο, από την προηγούμενη.

Τό Μεγάλο Σάββατο τί να πρωτοπροφθάσουν; Είναι η μικρότερη μέρα του χρόνου,

όπως λένε οι γυναίκες. Γιατί οι φροντίδες για τη μεγάλη μέρα που θα ξημερώσει είναι τόσες, που δεν προφθάνουν να τις τελειώσουν όλες.

Στο πλάσιμο της Λαμπριάτικης Αυγούλας και στα Λαμπροκούλουρα χρειάζεται μεγάλη επιτηδειότης. Η ζύμη έδω δεν ετοιμάζεται με νερό, αλλά με γάλα, που φυλάγεται κι αυτό από την Καθαρή Δευτέρα, γιατί το γάλα δεν πρέπει να είναι φρέσκο. Στη ζύμη αυτή ρίχνουν όλων των ειδών τα μυρωδικά: Μοσχοκάρυδα, γαρύφαλλα, κανέλλα, πιπέρι, μαστίχι και άλλα. Στο πλάσιμο παίρνουν μέρος και οι πιτσιρίκοι του σπιτιού γιατί δοηθούν στο τρίψιμο της ζύμης, για να γίνεται το πλάσιμο με μεγαλύτερη ευκολία. Τα διάφορα σχέδια είναι: Ώρολόγια, καρδιές, κοπέλλες, φίδια. Έπειτα οι μικροί το θέλουν πολύ να παρευρίσκονται στο πλάσιμο, γιατί αυτή την ώρα θα διαλέξουν και θα νομιάσουν ποιάν Αυγούλα θα πάρουν μαζί τους, τα μεσάνυχτα του Σαββάτου, για να σπάσουν το αυγό στο μέτωπό τους, στο άκουσμα του «Χριστός 'Ανέστη».

Κι αρχίζει η ιεροτελεστία, χαράζοντας με το μαχαίρι ή νοικοκυρά, ένα σταυρό στη ζύμη, που είναι μέσα στον καύκαλο * σκεπασμένη με άσπρο καινούργιο σεντόνι λέγοντας:

— Είς το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος... Κι από χρόνου νάμιαστε καλά!».

— 'Αμήν, Παναγιά μου! άπαντούν οι παριστάμενοι.

Πρώτα λοιπόν θα πλάσουν την Λαμπροκούλουρα των Πατερικών, με τρία αυγά, μέχρις έπτά καιμιά φορά, ανάλογα με την ευμάρεια του σπιτιού.

Ύστερα του παπαά, του δασκάλου, της νοικοκυράς και των παιδιών. Πολλές φορές έχουμε και παιδικούς καυγάδες στο πλάσιμο:

— Αυτή είναι η δική μου Αυγούλα! Η καρδιά!», λέει ο πρωτογυιός.

— Όχι, η δική μου είναι! φωνάζει η κόρη. Άκούει και το μικρό αδελφάκι και ζητά κι αυτό την ίδια με κλάμματα. Τις τρώει με την παντόφλα και ήσυχάζει.

Τό πλάσιμο κρατάει συνήθως μέχρι τα

* Καύκαλο λένε μια σκιάμη στρουγγυλή ξύλινη.

χαράματα. Άφου σκεπάσουν τα κουλούρια με σεντόνια και κουβέρτες, για να «άνε-δοyn», φωνάζουν το χασάπη πρωτ-πρωτ, για τη θυσία του άμνου, που θα γίνει γεμιστός στο φούρνο, για το τραπέζι της Κυριακής. Άφου ετοιμαστούν πρώτα και ψηθούν τα κεφαλόποδα, για το δειπνο της Α' 'Ανάστασης, αρχίζει το φούρνιασμα των κουλουριών.

Μοσχοβολάει το νησί πέρα ως πέρα... Μιά ευχάριστη, έντονη μυρωδιά, σου χαϊδεύει την όσφρηση, όπου κι αν πάς, όπου κι αν σταθείς! Γιατί όλοι οι φούρνοι φέ-νουν τα Λαμπριάτικα κουλούρια!

Τό βράδυ του Σαββάτου όμως, όλα είναι έτοιμα.

Οι λαμπάδες φτιαγμένες κι αυτές από τις νοικοκυρές, με κερί απ' τα μελίσσια τους, οι Αυγούλες στολισμένες προκλητικά κεντρίζουν την όρεξη των μικρών, που περιμένουν να κτυπήσει η καμπάνα.

Και νά, έπι τέλους... Χαρά και αγαλλία-σις. Τα σπίτια αδειάζουν άμέσως. Όλοι στην εκκλησία, με τις λαμπάδες και τα φανάρια στο χέρι.

Ό παπας περιμένει να έλθουν όλοι, να μαζευτούν, για ν' αρχίσει... Κι αφού άκού-σουν το «Δεύτε λάβετε φως» και ύστερα τον «Καλό Λόγο», οι νέοι και τα παιδιά φεύγουν τρώγοντας την Αυγούλα τους στο δρόμο, και μένουν μόνον οι γέροι και οι γρηές, να πάρουν αυτοί την απόλυση. Παν-δαιμόνιο σ' όλο το νησί! Μπάμ - μπούμ, οι πιστολιές, δονούν τον άέρα. Άνάσταση, φι-λιά, άγκαλιές, και άπειρες ευχές άκούον-

ται απ' όλα τα στόματα. Τα Άναστάσιμα φωτα λαμποκοπούν σαν άστρα φωτεινά μέ-σα στη νύχτα.

Λ α μ π ρ ή ! "Όλα γελούν, όλα χαί-ρονται. Όλοι πανηγυρίζουν, ντυμένοι με τα γιορτινά τους, για τη λειτουργία της αγάπης.

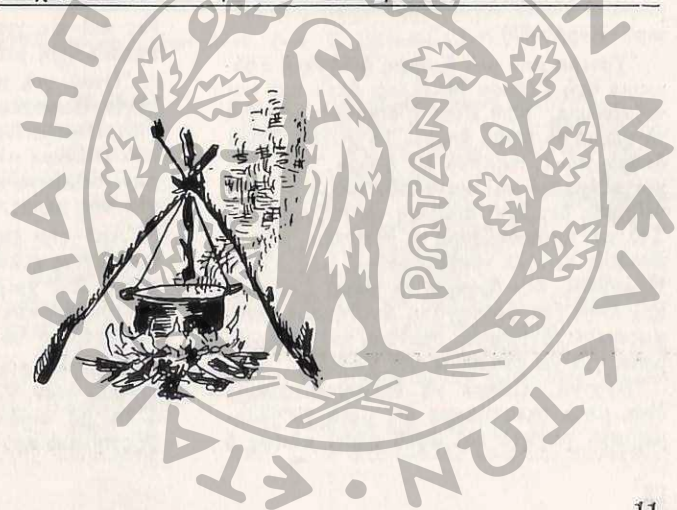
Η νεολαία όμως έχει φροντίδες. Γυρίζει τα σπίτια με τενεκέδες στο χέρι να ζητή-σουν πετρέλαιο, για να κάψουν, μετά τη λειτουργία, στην πλατεία τον Ίούδα, τον προδότη. Οι ίδιοι τον φτιάχνουν από άχυ-ρα και κουρέλια και τον στήνουν από τα χαράματα στην πλατεία. Μετά τη λειτουρ-γία εκεί θα μαζευτούν όλοι, μικροί και με-γάλοι, να κάψουν και ν' αναθιματίσουν τον προδότη.

Γιουχαΐματα, πυροβολισμοί άντηχούν σ' όλο το νησί. Ό προδότης μαθητής καί-γεται σά λαμπάδα...

Δίκαιη ή τιμωρία του.

Τό ξεφάντωμα θα τελειώσει με δημόσιο χορό στην αυλή της εκκλησίας. Έκεί οι λιγερές Καρπαθοπούλες χορεύουν με περίσ-σια χάρη τη «σούστα», τον έγχώριο χορό τους, με συνοδεία της γλυκόλαλης λύρας και του λαγούτου και τραγουδούν τις γε-μάτες πάθος αυτοσχέδιες μαντινάδες των.

Ευτυχισμένος όποιος μπορεί να δρεθεί τις μέρες αυτές στο ειδυλλιακό αυτό νησί, ν' άκούσει τη θεία λειτουργία με ευλάβεια και κατανύξη, να δώσει το φιλι της αγά-πης και να ξεχάσει τις πίκρες της ζωής μέσα στο χαρούμενο έμφυχο και άψυχο πε-ριβάλλον του νησιού.

ανάβαση στα ήπειρωτιυά βουνά

Β'

ΣΜΟΛΙΚΑΣ

Συνεχίζουμε το β' μέρος της περιγραφής της Μ. Κιρκέτσου από την ορειβατική εκδρομή μας στο Γράμμο — Σμόλικα — Τύμφη της 20 - 30/7/77. Το α' μέρος δημοσιεύθηκε στο τεύχος του «Κενσάλλη» του Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 1977.

ΠΑΗΚΑΤΙ, 23 Ιούλη 1977.

Με το χάραμα της μέρας ένας, ένας ξυπνάμε, χορτασιμένοι ύπνο, γιά να ετοιμάσουμε την αναχώρησή μας.

Στόν απολογισμό κέρδη και ζημιές, γιά να μη ξεχνάμε και την επαγγελματική ορολογία, από την ανάβαση της προηγούμενης μέρας στο Γράμμο, πρέπει ν' αναφέρω μιιά τεράστια φούσκα στή φτέρνα της Καίτης - Μαρίας, πράγμα που την ανάγκασε να μετατρέψει το σπόρ παπούτσι της σέ αυτοσχέδιο σανδάλι...

Δέν είναι άπλό σχήμα λόγου, αλλά στήν κυριολεξία από δω και πέρα στή συντροφιά μας θά υπάρχει και μιιά... κουτσά Μαρία.

Φεύγουμε λοιπόν από το Πληκάτι με τό πρωινό λεωφορείο των 7.30 και προσορισμό τό χωριό Άγία Παρασκευή (παλαιότερα Κεράσσοβο).

Ύστερα από μιιά δημοφή διαδρομή φθάνουμε στή Γέφυρα Μπέλλες, όπου και κατεβαίνουμε. Έδω είναι ή διασταύρωση γιά τό χωριό τό οποίο απέχει 18 χιλιόμε. Είναι ακόμη πρωί, περίπου 10 ή ώρα. Άλληλοκοιταζόμεστε και καταλαβαίνουμε ότι κανείς μας δέν έχει διάθεση νά πεζοπορήσει. Τελικά, αποφασίζουμε νά σταθούμε, μήπως περάσει κανένα τροχοφόρο και μιά πάρει. Πράγματι, δέν άργησε νά φανεϊ ένα ταξι και πίσω ένα φορτηγάκι, ανεβήκαμε, ανακατεμένοι, άνθρωποι, σακίδια, και έμπορεύματα γιά νά φθάσουμε στό χωριό.

Άρχικά, είπαμε νά διανυχερεύσουμε έδω, μετά σκεφτήκαμε ότι μετά τό μεσημεριανό φαγητό και αφού πέσει κάπως ό

ήλιος, θά μπορούσαμε νά προχωρήσουμε μέχρι τή Δρακόλιμνη και νά κοιμηθούμε στό υπαίθρο, γλυτώνοντας έτσι τό μεσημεριάντικο δυνατό ήλιο, τόν οποίο δέν θ' άποφεύγαμε άν ξεκινούσαμε πρωί.

Η Άγία Παρασκευή, είναι ένα πολύ δημοφο όρεινό χωριό με νοικοκυρεμένα σπίτια χαμένα μέσ τό πράσινο και πολύ λίγους μόνιμους κάτοικους σήμερα.

Μιά κυρά που ρώτησα, μου είπε ότι τους χειμωνιάτικους μήνες ζούν μόνο 15 άνθρωποι στό χωριό κι αυτοί είναι γέροι που γεννήθηκαν και ρίζωσαν εκεί ή που έφυγαν και ξαναγύρισαν, έντρομοι από τόν ξέφρενο ρυθμό ζωής της πόλης τόν οποίο δέν μπόρεσαν ν' άντέξουν.

Τό καλοκαίρι ό πληθυσμός αυξάνει από τά παιδιά τών μεταναστών, που έρχονται νά ξεκαλοκαιριάσουν κοντά στους παπούδες και τις γιαγιάδες τους, δίνοντας και κάποια ζωή στό χωριό.

Όταν γιά πρώτη φορά βρέθηκα στήν Άγία Παρασκευή, ήταν ή γιορτή του Αγίου Πνεύματος. Συμπρωματικά τή στιγμή που φθάναμε με τό μικρό όρειβατικό πούλμαν, τελείωνε και ή γιορταστική λειτουργία της μέρας.

Από την έκκλησία έβγαιναν γυναίκες κρατώντας πιάτα σκεπασμένα με λευκή πετσέτα. Στο χαιρετισμό μας άπαντούσαν με καλωσρίσματα και μιά πρόσφεραν άπ' τό περιεχόμενο τών πιάτων.

Μπουρεκάκια με σπιτικό φύλλο και μυζήθρα, ήταν τό περιεχόμενο, άλλα σκέτα, άλλα με σιρόπι, ήταν ένα πρώτης τάξης πρωϊνό που δέν ξεχνιέται εύκολα.

Έδω, λοιπόν, σ' αυτό τό δημοφο χωριό σταθήκαμε γιά μεσημεριανό φαγητό. Αφού τελειώσαμε, είπαμε νά βγούμε λίγο πιό πάνω, νά θρούμε ένα σκιερό πλάτωμα με νεράκι ν' αναπαυθούμε μέχρι νά πέσει ό ήλιος και άργότερα νά προχωρήσουμε που θά είχε δροσίσει.

Τι θά θέλετε, όμως; Μας έπιασε τό αμύχ, γνωστό στους όρειβατικούς κύκλους του Πειραιά ως... ποδόλυσσα και άντε νά προχωρήσουμε λίγο, άντε ακόμη λιγάκι, διανύσαμε τή μισή διαδρομή μέσ τό καταμεσήμερο, λές και θά μιάς έφευγε τό βουνό! Αυτή τή μέρα ή σύνεση που χαρακτηρίζει τους όρειβάτες του Κρυστάλλη είχε πάει... περίπατο σέ κάποια παραλία, προφανώς στή παραλία του Λαμπρινού. Πάντως, άν ή πορεία αυτή μπορεί νά λη-

ακούμε από μακρυά γαυγίσματα σκυλών που όσο προχωρούσαμε ακούγονταν καθαρότερα...

Η όσφρησή τους μιάς είχε συλλάβει και τά έξυπνα τετράποδα δέν μιάς περίμεναν νά πλησιάσουμε άλλα κατέβαιναν προς έμιας ταχύτητα!..

Δέν πέρασαν παρά μόνο λίγα λεπτά και ξαφνικά, θρσκόμαστε κύκλωμένοι από κάτι γιγαντιαία σκυλιά!

Όπως προχωρούσαμε στό μονοπάτι ένας-ένας, πρώτος ό Πάνος, δεύτερος ό Παύλος, τρίτη ή Καίτη - Μαρία, έξω άριστερά ό Τάσης και τελευταία εγώ, ακούμε τήν άγωνιώδη φωνή του άρκουδοφάγου Τάση νά καλεί σέ βοήθεια (!) τους σκυλοκυνήγους...

Έτσι όπως είχε βγάλει τά μπουτάκια

Στήν κορυφή Σμόλικας (ήψη. 2636, Φωτ. Τ. Ριζόπουλου)

φθει ύπ' όψιν ως προκαταρκτικές εξετάσεις γιά τό Μ.Ο.Σ., δικαιωματικά περνάμε όλοι μέ... άριστα.

Παράληψη μεγάλη που δέν σας είπα μέχρι στιγμής γιά τις δυό μεγάλες μάζιγες τών ήπειρωτικών βουνών.

Η πρώτη είναι ή άρκουδα (ακούσαμε πολλά, δέν είδαμε καμιά). Ειδικός πάντος όρίστηκε ό Τάσης, ό οποίος μπορεί νά σας δώσει όποιαδήποτε σχετική πληροφορία.

Η δεύτερη μάζιγα, είναι τά τσοπανόσκυλα. Ειδικόί οι Πάνος και Παύλος.

Καθώς λοιπόν άνηφορίζουμε κάτω άπ' τό βάρος πλήρους όρειβατικής εξάρτησης,

του έξω γιά νά μαυρίσουν δημοίμορφα φρώντας τό μαγιώ του, ό καλός μας σύντροφος, είχε ανοίξει επικίνδυνα τήν όρεξη τών τσοπανόσκυλων.

Δέν γνωρίζω τί γνώμη έχει ό ίδιος, αλλά νομίζω ότι χρωστά άν όχι τή ζωή του, τουλάχιστον τήν άρτιμελείά του στόν Παύλο, ό οποίος έκανε άμέσως με τις φωνές και τόν όγκο του, τά σκυλιά νά... λουφάξουν και νά μη μιάς ξαναενοχλήσουν.

Στή συνέχεια της πορείας μας, προς τά πάνω, δέν είχαμε άλλες δυσάρεστες συναντήσεις.

Η ανάβαση στό Σμόλικα, δέν είναι έπιπονη κάτω από όμαλές καιρικές συνθήκες.

Μέσα σχεδόν απ' τὸ χωριὸ Ξεκιναῖ ἔνα μονοπάτι πού περνᾷ ἀπὸ κήπους καὶ τρεχούμενα νερά, πού ὅσο ἀνηφορίζουμε δίνουν τὴ θέση τους στὰ ξέφωτα λειβάδια, στὶς τιέες, στὰ πεύκα, στὰ ρόμπολα καὶ ψηλότερα, στὰ ἔλατα καὶ στὶς πανύψηλες ὀξυές.

Οἱ θατιές χαλαρώσεις ὅσο πλησιάζουμε ψηλὰ στὴ δάση τοῦ κίνου, δίνουν στὸ βουνὸ μιὰ ἄλλη ξεχωριστὴ ὄψη.

Εἶπα πὶς πάνω πῶς σκοπὸς μας ἦταν νὰ μείνουμε στὴ Δρακόλιμνη γιὰ τὴ νύχτα. Χαμηλότερα ὅμως, στὴ Β. Δ. πλευρὰ τῆς λίμνης, συναντήσαμε τὴ στάνη τοῦ ΖΗΚΑ ὅπου ἡ ὀδοσχὴ καὶ ἡ φιλόξενη διάθεση τοῦ νοικοκύρη μᾶς ἔκαναν ν' ἀλλάξουμε γνώμη.

Ἐκεῖ, κοντὰ σ' αὐτὸν τὸ φιλόξενο καὶ καλόκαρδο ἄνθρωπο, ἀποζημιωθήκαμε γιὰ τὸν κόπο καὶ τὴν ταλαιπωρία πού εἴχαμε ὑποστῆ μέχρι στιγμῆς, ἐξ αἰτίας τῆς ζέστης καὶ τοῦ φορτίου μας.

Ἐδῶ, πρέπει νὰ πῶ ὅτι ἐπειδὴ παλαιότερα εἶχα ξαναδρεθεῖ σὲ πολυήμερη ὀρειβατικὴ ἐξόρμησι στὰ βουνὰ τῆς Κρήτης καὶ ἀλλοῦ, ἡ φιλοξενία τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦν στὰ βουνά, μοῦ εἶχε ἀφήσει τὶς καλλίτερες ἐντυπώσεις. Εἶχα μιλήσει στὴ συντροφία μὲ τόσο καλὰ λόγια γι' αὐτούς, πού ὁμολογῶ ὅτι αἰσθάνθηκα πολὺ ἄσχημα ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἦρθαμε σὲ ἐπαφὴ μαζί τους στὴν περιοχή τοῦ Γράμμου, πού κάθε ἄλλο παρὰ φιλόξενο ἦταν.

Νὰ λοιπὸν πού ὁ φίλατος Ζήκας ἦρθε πάνω στὴν ὥρα ν' ἀποκαταστήσει τὴν καλὴ φήμην τῆς τάξης του.

Πρόθυμος μᾶς πρότεινε νὰ περάσουμε τὴ νύχτα κοντὰ του. Πρόσταξε τὰ δυὸ παιδιὰ πού εἶχε μαζί του ν' ἀνάψουν φωτιά, μᾶς γέμισε δυὸ γαδάθες φρεσκοπηγμένο τυρὶ καὶ μᾶς παρότρυνε νὰ φάμε κι ἄλλο.

Τελικά, μπήκαμε στὸ κονάκι του (μιὰ σκηνὴ ἀπὸ... νάυλον πρόχειρα φτιαγμένη) καὶ στρωθήκαμε γιὰ βραδυνὸ φαγητό, προσφέροντας ὅ,τι εἶχε ὁ καθένας στὸ κοινὸ τραπέζι, καὶ κουβεντιάζοντας ἀδελφικά μὲ τρεῖς ἀνθρώπους πού λίγη ὥρα πρὶν μᾶς ἦταν τελείως ἄγνωστοι καὶ δὲν γνωρίζαμε οὔτε τὴν ὑπαρξὴ τους.

Πρὶν σκοτεινιάσει, εἴχαμε διαλέξει... τὰ ὑπονομιμάτιά μας (!) σὲ μιὰ πλαγιὰ πού κατὰ τὴ γνώμη μας ἀπάγγαζε.

Τὸ κρῦο ἦταν κάτι πάρα πάνω ἀπὸ τσουχτερὸ καὶ τὸ ἀεράκι πού φύσαγε τὸ νοιώ-

θαμε ἔντονα στὸ κορμί μας παρ' ὅλα τὰ... θερμαντικὰ ἐσωτερικῆς καύσης, πού ρίξαμε μέσα μας.

Πέσαμε γιὰ ὕπνο φορώντας ὅλα μας τὰ ρούχα, μαζί καὶ τὰ ἐφεδρικά! Ἀλλὰ κανεὶς μας δὲν θάκλεινε μάτι ἀπ' τὸ κρῦο ἂν ὁ εὐγενικός μας φίλος (πού κάτι ἤξερε) δὲν μᾶς παραχωροῦσε ἀπὸ μιὰ κάπα γιὰ τοὺς ἄντρες καὶ μιὰ φλοκωτὴ γιὰ τὶς δυὸ γυναῖκες.

Ὅσοι διαβάσουν αὐτὲς τὶς γραμμές, θὰ εἶναι ἀσφαλῶς φυσιολάτρες, ἢ ὀρεϊβάτες, μιὰ πού τὸ περιοδικὸ μας δὲν κυκλοφορεῖ παρὰ μόνο σ' αὐτοὺς τοὺς κύκλους.

Εἶμαι βέβαιη ὅτι θὰ ἔχετε σταθεῖ ἀπειρες φορὲς μπροστὰ σὲ μιὰ ἀνατολὴ ἡλίου ἢ σὲ κάποιο ἡλιοθαύμασμα ὅπως κι ἐγώ.

Αὐτὸ ὅμως τὸ ἡλιοθαύμασμα πού χαρήκαμε ἐκεῖνο τὸ ἐξάισιο βράδυ στὸ Σμόλικα, θὰ μείνει σὲ ὅλους μας ἀλησιμόνητο. Εἰκόνας ἀπερίγραπτης ὁμορφίαν διαδέχονταν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, ὥσπου νὰ βουτήξει ὁ ἥλιος πίσω ἀπ' τὶς μακρινὲς κορφὲς τῶν βουνῶν καὶ πάλι ὅταν χάθηκε, λὲς καὶ δὲν ἦθελε νὰ μᾶς βυθίσει ἀπότομα στὸ σκοτάδι μὴ καὶ τρομάξουμε, φώτιζε γιὰ ὥρα πολλὴ τὸν ὀρίζοντα, ἀλλάζοντας χιλιάδες χρώματα καὶ κάνοντας τὰ ὠραῖα πανύψηλα ρόμπολα στὸ ἀπέναντι διάσελο νὰ φαντάζουν σὰν φοίνικες.

Καθὼς ὁ καθένας μας ἦταν ξαπλωμένος στὴ θέση του, κουκουλωμένος μέχρι τ' αὐτιά γιὰ νὰ προστατευθεῖ ἀπ' τὸ κρῦο, ἀκούστηκε κάποιος ἀπ' τὴ συντροφία νὰ ἐξωτερικεύει τὶς ἐντυπώσεις του :

«Βρὲ παιδιά, γιὰ κυτᾶστε ἐκεῖ πέρα, τὰ ρόμπολα, δὲν μοιάζουν σὰν φοίνικες στὴν ἔρημο;»

Αὐτὰ ἦταν τὰ τελευταῖα λόγια πού ἀκούσα ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Μπορεῖ νὰ εἰπώθη- καν κι ἄλλα, δὲν φημίζομαι ὅμως γιὰ τὴν ἀϋπνία μου.

Μόλις ἀνοιξα τὰ μάτια μου τὸ πρωῒ, τὸ πρῶτο πρᾶγμα πού ἀντίκρυστα ἦταν κάποιος δικός μας πού χοροπηδοῦσε γιὰ νὰ ζεσταθεῖ.

Τὰ πρόβατα εἶχαν πάρει τὸ ὕψωμα, ὁ μπάριμα - Ζήκας μᾶς ἐβράζε γάλα, ἐνῶ ἕνας ἀπὸ μᾶς ἔψηνε καφέ στὴ χόβολη γιὰ τὸ νοικοκύρη.

Σὲ λίγο, μᾶς ζήτησε συγγνώμη ἀλλὰ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσει τὸ κοπάδι. Μᾶς χαιρέτισε καὶ μᾶς εὐχίστηκε καλὴ ἀνάδω- ση. Ἐφυγε καὶ μᾶς ἄφησε μόνους, κύριους

Μὲ τὸν ὄρο «φυσιοθεραπεία» ἐννοοῦμε τὴν αὐτεφαρμογὴ στὴν πράξη τῶν κυριοτέ- ρων φυσικῶν μέσων καὶ μεθόδων πρακτι- κῶν καὶ ἐπιστημονικῶν πού σὰ στόχο ἔ- χουν τὴν θεραπεία καὶ τὴν καταπολέμηση τῆς ἀσθένειας καὶ τοῦ πρόωρου γηράμα- τος, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ παραμείνει σὲ ἀκ- μαία, ὕγιη κατάσταση μακριὰ ἀπὸ ἐπικίν- δυνες φαρμακοληψίες.

Ἡ ἐπιτυχία μας πολλὰ ὀφείλει στὴν ἀτομικὴ θέληση καὶ ἀποφασιστικότητά. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς αὐτοφυσιοθεραπείας ἀπο- βλέπει στὸν κάθε ἄνθρωπο μὲ σκοπὸ νὰ τὸν μετατρέψει σὲ φυσιοθεραπευτὴ μαθαίνον- τὰς του ὁρισμένους αὐτοσχεδιασμούς γιὰ νὰ ὑπερισχύσει ἀνάμεσα στὰ ψυχολογικά προ- βλήματα τῆς ἐποχῆς καὶ τὴν πολυφαρμακία πού τὴν μαστιεῖ ὁλέθρια.

Μὲ τοὺς συνεχεῖς καθημερινοὺς ἐκνευ- ρισμούς, τὸ ἀγχος, τὴν ὑπερένταση, τὴν ἀ- διάκοπη προσπάθεια γιὰ προσαρμογὴ στὶς δύσκολες ἐπαγγελματικὲς συνθήκες ἐπέρ-

στὸ λιγιστὸ νοικοκυριὸ του. Στὸ καλὸ μπάρι- μα - Ζήκα, νάσαι πάντα καλὰ καὶ πάλι νὰ μᾶς καλοδεχτεῖς στὸ φιλόξενο «τίποτα» πού διαθέτεις...

Μετὰ τὴν ἀναχώρηση τοῦ μπάριμα - Ζήκα, μείναμε ὅσο χρειάζονταν γιὰ νὰ τα- κτοποιήσουμε τὰ σκεύη πού εἴχαμε χρησι- μοποιήσει, σόησαμε τὴ φωτιά, ἀποχαιρε- τήσαμε τὸ παιγνιδιάρικο λυκοσκυλάκι καὶ ἀνηφορίσαμε γιὰ τὸ διασελὸ ἀριστερὰ τῆς Δρακόλιμνης.

Ἀφήσαμε τὰ σακκίδια στὸ ξηρὸ κορμὶ ἐνὸς δέντρου (χαρκτηριστικὸ σημάδι) καὶ σὰν τὰ πρῶτὰ πούλια σὲ μιὰ ὠρίτια νῆμα- στε στὴ κορυφὴ νὰ χορεύουμε... Καλαμα- τιστὸν.

Σταθήκαμε στὴν κορυφὴ ἀρκετὴ ὥρα ν' ἀγγαντέψουμε τὰ γύρω. Ὁ χρόνος εἶναι μα- ζὶ μας, δὲν διαζόμεστε, κατεβαίνουμε ὅμως, παίρνουμε ξανά τὰ σακκίδια καὶ πάμε πρὸς τὴ λίμνη.

Μιὰ λίμνη πάνω ἀπὸ δυὸ χιλιάδες μέτρα εἶναι κάτι πολὺ σπάνιο γιὰ τὸν ἐλληνικὸ χῶρο. Ἐμεῖς οἱ προνομιούχοι ἄς ἐκμεταλ- λευτοῦμε τὴν περίπτωσή καὶ ἄς τραβήξου- με μερικὲς φωτογραφίες. Χαρήκαμε ἀρκε- τὰ τὸ μοναδικὸ τοπίο, καιρὸς γιὰ δρόμο. Τραβᾶμε ράχη - ράχη δυτικά γιὰ τὸ χω- ϼιὸ Παλιοσέλι. Ἐχουμε τώρα μπροστὰ μας

χεται πτώση τοῦ ἀτομικοῦ ψυχισμοῦ, συνε- χίζοντας καταστρεπτικὰ μὲ τὴ μορφὴ τῶν θορύβων, τῆς μόλυνσως καὶ ρυπάνσως τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς πνιγερῆς ἀτμόσφαιρας.

Βεδαίως τὸ σῆμα κινδύνου ἀκούγεται πολὺ συχνὰ ἀπὸ εἰδικούς ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ κόκκινο φῶς πού ἀνάβουν εἶναι «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ» καὶ θεωρεῖται ἀπό- λυτα δικαιολογημένο νὰ ἀντιδρᾷ ὁ ἄνθρω- πος καὶ νὰ μὴν παραδίδεται.

Ὁ ἄνθρωπος ἀναζητᾷ τὴν αὐτοσωτη- ρία του μὲ κάθε μέσο καὶ ἐπιλογή, ταυτό- χρονα ὅμως ἀρνεῖται νὰ συμμορφωθεῖ στὴν πρακτικὴ τῆς φυσιοθεραπείας.

Μὴν φάχνουμε, μὴν ἀναζητᾶμε ἀλλοῦ τὸ ἐλιξήριο τῆς μακροβιότητος καὶ τῆς ὑ- γείας. Ἡ αὐτοφυσιοθεραπεία ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν διέξοδο τῆς θεραπευτικῆς μὲ ἄ- πειρες προοπτικὲς καὶ εὐεργετικὲς ἱκανό- τητες.

ἀπέραντα δάση, τὸ μεγαλόπρεπο ὄγκο τῆς Γκαμήλας καὶ τὸν Ἄωο νὰ χωρίζει τοὺς δυὸ γίγαντες ΣΜΟΛΙΚΑ - ΤΥΜΦΗ στὴ μέση.

Κάναμε τὴν εἰσοδὸ μας στὸ χωριὸ στὶς 7 τὸ βράδυ. Φροντίσαμε νὰ κατεβούμε μόνον γιὰ βραδυνὸ φαγητό καὶ γιὰ ὕπνο. Πέρασα- με ἀρκετὲς ὥρες στὸ δάσος.

Δὲν βρήκαμε οὔτε φαγητό οὔτε ὕπνο. Ἐ- πειδὴ ξέραμε τὴ «συνταγὴ» ἀγοράσαμε μα- καρόνια, ἀνοίξαμε μιὰ κονσέρβα κῆρν-μπέφ, πήγαμε στὸ καφενεῖο, μαγειρέψαμε τὴν πιὸ χωνευτικὴ μακαρονάδα καὶ πήγαμε γιὰ ὕπνο στὸ φτηνότερο «ξενοδοχεῖο» τοῦ κό- σμου : κάτω ἀπ' τὸ πλατάνι τῆς πλατείας τοῦ σχολείου!..

Τὸ χωριὸ Παλιοσέλι, διαθέτει μιὰ ἐκ- κλησίαν πού φέρεται νὰ χτίστηκε τὸ 1886 τὸ ἐξωτερικὸ τῆς εἶναι συνηθισμένο, ἔχει ὅμως ἕνα ξυλόγλυπτο τέμπλο πού θυμίζει ἐκεῖνο τοῦ Γαλαξιδίου.

Στὶς ἐρωτήσεις μας, δυστυχῶς, κανεὶς δὲν μπόρεσε νὰ μᾶς πληροφορήσει ὑπεύθυ- να γιὰ τὸν τεχνίτη πού τὸ δούλεψε, ἔτσι ἀόριστα μᾶς εἶπαν ὅτι ἦταν ἀπ' τὸ Ἀργυ- ροχώρι Γοργοποτάμου.

ΜΑΙΡΗ ΚΙΡΚΕΤΣΟΥ

(Στὸ ἐπόμενο : ΒΙΚΟΣ - ΓΚΑΜΗΛΑ - ΑΣΤΡΑΚΑ)

ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ

Γ'. ΑΝΩ ΠΟΛΙΣ

ΙΩΑΝ. Β. ΒΙΓΛΑΑ

Η μοναδική ελπίδα σωτηρίας για τους κατοίκους της κάτω πόλεως της Μονεμβασίας, σε καιρό έχθρικων επιδρομών, ήταν η Άνω Πόλις, ή Ακρόπολις, ή πολιτεία που ήταν χτισμένη πάνω στην κορυφή του βράχου της Μονεμβασίας. Εκεί κατέφευγαν άνθρωποι και ζώα για να ασφαλιστούν στο άπαρτο κάστρο, με απαραίτητες όμως προϋποθέσεις ύπαρξης τροφίμων και νερού.

Μια μόνη οδός οδηγεί εκεί ψηλά και μία μόνη πύλη επιτρέπει την είσοδο όταν είναι ανοιχτή και αποτρέπει την έξοδο όταν είναι κλειστή. Οδός είναι το λιθόστρωτο με τους φιδωτούς έλιγμους και τα ύψωμένα στηβάκια και είσοδος είναι η καμρωτή πύλη με τις οχυρωμένες παραστάδες, τα άμυνα τήρια υπέρβυρα και τα ασφαλιστικά παρτήματα της. Αυτή η πύλη έκλεινε με σιδερένιους μοχλούς και έμπόδιζε με άσφαλτοντυμένα θυρόφυλλα και δυνάτα καρφιά τους ανεπιθύμητους επιδρομείς. Μέσα από αυτή τη δεύτερη είσοδο, τη δικαίδια ασφαλείας της Μονεμβασίας, που είναι ανοιχτή σήμερα και επιτρέπει την είσοδο κάθε επίσκεπτη, απλώνεται η έκταση της άλλης πολιτείας, που σήμερα κατάκειται σε έρείπια, χωρίς να περισώσει στέγες παρά μόνον μισοφραγμένους από το χρόνο και τις συμφορές τοίχους και στερεά θεμέλια.

Οι στέγες έχουν στρωθεί στο έδαφος σαν σπασμένα κεραμίδια και από τους τοίχους ορθώνονται μερικές γωνίες προσόψεων, σκελετοί αληθινοί της άλλοτε ζωντανής πολιτείας. Ανάμεσα στα χαλάσματα, οι στενοί δρόμοι, σφίζονται και οδηγούν στις νεκρές και έρημες γειτονιές και στα σιωπηλά και γλοσυρά τείχη, τα θήματα των επίσκεπτων, που άνηχούν ελιθερά στην πεθαμένη νεκρόπολη.

Το μοναδικό κτίσμα που έχει περισωθή, κατά θεία οικονομία θα έλεγε κανείς, στην Άνω Πόλη, σχεδόν άκέραιο, είναι η μο-

ναδική μεγάλη εκκλησία της Αγίας Σοφίας, ο Παρθενών της βυζαντινής αυτής Ακροπόλεως, στην πιο ψηλή και περιβόλητη θέση του μεταβόρου βράχου της Μονεμβασίας.

Η βυζαντινή αυτή εκκλησία διατηρεί τους τρούλλους της, τα διαχωρίσματα της και μερικές τοιχογραφίες. Έκτισθη το 1328 από τον Άνδρόνικο Παλαιολόγο με σχέδιο παρόμοιο με της Μονής Δαφνίου. Είναι η μόνη μαρτυρία που φανερώνει τη βυζαντινή ταυτότητα και ορθόδοξη γνησιότητα της καστροπόλεως της Μονεμβασίας, που κατάνεεται σε έρείπια από χρόνια πολλά. Με το αρχιτεκτονικό της σχέδιο ή εκκλησία και με τις τοιχογραφίες της, μαρτυρεί την ύπαρξη, τη ζωή, τον πολιτισμό, την πίστη και την ηλικία της πόλεως που δεν υπάρχει πια.

Διασώζονται επίσης και τα τείχη γύρω γύρω να πιστοποιήσουν την γνησιότητα της πολιτείας και τον ήρωισμό των πολιτών της, την ιστορία και το θρόλο των κατορθωμάτων τους, αλλά αυτά με το χρόνο και με τις επισκευές των διαφόρων κυριάρχων έχασαν την αρχική και ανόθευτη φυσιογνωμία της βυζαντινής καταβολής τους.

Η έρειπωμένη πολιτεία θα μπορούσε να έπονομασθή «ξερή και ανεμοδαρμένη», γιατί ο τόπος της το καλοκαίρι είναι ξηρός, άνυδρος, ψημένος από το ανελέητο ακόντισμα των ακτίνων του ήλιου και το χειμώνα ξυρισμένος, σκουπισμένος και ταλαιπωρημένος από το αλύπητο ματίγωμα θύων των ανέμων. Άδενδρος και έρημος έρειπιών, με ξεροκαψαλισμένα φρύγανα ανάμεσα στα χαλάσματα, προχάει θλίψη και απογοήτευση. Η μόνη παρουσία του φυτικού κόσμου είναι μια αιωνόβια ελιά στην αυλή της «χιλιόχρονης» εκκλησίας, σαν συμπαράστατρία και παρηγορήτρα του βυζαντινού μνημείου μια μισόξερη συκιά, ανά-

μεσα στα γκρεμίσματα των σπιτιών, σαν μοιρολογήτρα της θαμμένης πολιτείας και δυο - τρεις ευκάλυπτοι, και αυτοί κιντρινημένοι και έτοιμοθάνατοι στην πλατεία της νεκροπόλεως, μπροστά στην πύλη της εισόδου, σαν μάρτυρες που σιγοφιθυρίζουν με χρηστικά λόγια, όταν κινούν τα φύλλα τους, την ματαιότητα του κόσμου. Από το ζωικό κόσμο δεν απέμειναν τίποτε από τα σπιτικά ζωντανά, παρά μόνον αδέσποτες σκυρές και έφημερα έντομα που προκαλούν ανατρίχιασμα στο ξαφνικό φανέρωμά τους.

Μερικοί κόρακες, μαυροφορεμένοι, κρύβουν απάισια την ημέρα και μερικές κουκουβάγιες, γρουσουζικές, θρηγούν άπειλιστικά τη νύχτα, προκαλώντας φόβο, άπαισιδοξία και οίκτο.

Οι άνθρωποι που επισκέπτονται τη νεκρή πολιτεία μοιάζουν αληθινή παραφωγία ανάμεσα στα έρείπια που άλλοτε ήταν γέματα με το ανθρώπινο περιεχόμενό τους.

Βλέποντάς κανείς τους σημερινούς επισκέπτες να ανεβαίνουν ασθμαίνοντας το λιθόστρωτο της ασηφορικής οδού, διαμαρτυρόμενοι για την κούραση και την περιήγηση των έρειπίων, κάτω από τη ζέση του ήλιου και για τη δίψα τους μιας μόνον ύδρας, συγκρίνει και θαυμάζει αναλογιζόμενος τη ζωή των ήρωικών κατοίκων, άλλων εποχών, που ανέβαιναν εκεί πάνω, κυνηγημένοι, με τα ζώα τους και τα υπάρχοντά τους τρέχοντας κάτω από ζέση ή κρύο, έμειναν εκεί μέσα ημέρες και νύχτες, μήνες και χρόνια, ζωή δολοκλήρη, αδιαμαρτύρητα. Όταν αντικρύζει κανείς τα κατάλοιπα μιας σκληρής ζωής των παλαιών κατοίκων του κάστρου, δεν μπορεί παρά συγκρίνοντάς την με τη σημερινή ζωή των νέων, να κουνήσει το κεφάλι και να λαιδωρήσει, να καταγορηήσει τους διαμαρτυρούμενους σημερινούς μεμψιμοιρους συνανθρώπους του.

Όταν βλέπει κανείς εκεί ψηλά, στο κάστρο της Μονεμβασίας, μιαν έκταση σαν ένα τετράπλευρο περιμανδρωμένο χωράφι, με έπαλειμμένη την πλαϊνή επιφάνεια και τον πυθμένα με ένα είδος κονιάματος για να μαζέψη το θρόχινο νερό και να αποθηκέψη σε θολωτές δεξαμενές, χτισμένες στη χαμηλή πλευρά του, θαυμάζει τη σιγή και στεγνή ζωή των πολιορκημένων και κατακρινών πλις διαμαρτυρίες των σημερι-

νων ανθρώπων, που έχουν σε άφθονία όλα τα αγαθά της ζωής και πάλι δεν τους φθάνουν.

Όταν βλέπει κανείς τη στενότητα του χώρου της περιτειχισμένης βράχουπόλεως της Μονεμβασίας, προωρισμένου να χωρέση περισσότερους από το κανονικά κατοίκους και όταν σκεφθή πως μέσα εκεί έπρεπε να ζούν πληθυσμοί ανθρώπων κάθε ηλικίας και φύλου και ζωών κάθε είδους και προσορισμού, με τις περιωρισμένες ή εξαντλημένες τροφές και ζωοτροφές, τότε θλίβεται και θαυμάζει εκείνους που άμυνονταν για την πατρική γη ενός ξερού βράχου ολίγη εκτάσεως και κακολογεί τους νεώτερους με τις μεμψιμοιρίες τους, παρά τα άφθονα μέσα που έχουν να τραφούν και τον άνετο χώρο που διαθέτουν να διαμένουν.

Όταν αναλογισθή κανείς τις ασθένειες που απεδέχονταν, και τους θανάτους σε εποχή ζέστης, την ταφή των νεκρών σε περιωρισμένο χώρο, τις επιδημίες από λειψυδρία και από το λογμό των πτωμάτων ανθρώπων και ζώων που δεν έθαπτοντο εγκαίρως, άπορεί και διερωτάται, τι είδους υπεράνθρωποι ζούσαν εκεί πάνω και τι είδους άνθρωποι ζουν σήμερα, στις καθαρές πόλεις, με όλες τις υγειονομικές προϋποθέσεις που ωστόσο δεν τους αρκούν.

Και όταν ακόμη συνειδητοποιήση ο επισκέπτης πως οι πολεμιστές και πρόμαχοι του φρουρίου της Μονεμβασίας έδειχναν στο το μεγαλείο του ήρωισμού τους, με την αυταπάρνηση της ζωής τους, προμαχούντες στις επάλξεις και στις σκοπιές του καθήκοντος τότε, ασφαλώς διδάσκαται τις αρετές της φιλοπατρίας, καρτερίας, υπομονής, μεγαλοψυχίας, πίστης και όλες εκείνες που γεννά η δύσκολη ζωή.

Σε τελευταία σκέψη, ο επισκέπτης της Μονεμβασίας δεν βλέπει λίθους επί λίθων, δεν αντικρύζει έναν έρειπιώνα αλλά διακρίνει στη χρονική προέκτασή τους τα ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν εκεί και τις σπουδαίες πράξεις που έγιναν κατά την εκτέλεσή τους.

Δεν βλέπει ύλη νεκρή, αλλά ψυχή αθάνατη. Δεν βλέπει άπαισιδοξα θέαματα έξωτερικά αλλά δέχεται ύψηλα διδάγματα έσωτερικά.

ΙΩΑΝ. Β. ΒΙΓΛΑΑΣ

(Συνέχεια στο προσεχές τεύχος)

Ζαγόρια: ‘Η ναοδιά ἡς ‘Ησείρδ.

ΣΩΤΗΡΗ ΘΕΟΦΑΝΗ

Κάθε γωνιά της ελληνικής γης κλείνει μέσα της ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, μια ιδιαίτερη όμορφη και ιδιότυπη που έλκύει και πολλές φορές συναρπάζει τον ταξιδιώτη και τον όδοιπόρο. Άλλα αν η Εύρυτανία σε μαγεύει με την άφθαστη χλωρίδα της, τα ύψη λόκορμα ελάτια της, το πολύμορφο ανάγλυφο της, αν τα Τζουμέρκα σε έντυπωσιάζουν με την σεληνιακή εμφάνισή τους και την ασύγκριτη αγριάδα, την τραχύτητά τους, στα Ζαγόρια δεν μπορείς να ξεχωρίσεις το άγριο απ' το αισθαντικό, το κακοτράχαλο απ' το μαγευτικό πράσινο. Πλαγιές καταπράσινες, βράχια κακοτράχαλα, παρθένα δάση από ρόμπολα κι ελάτια, άπυθμενα φαράγγια συνθέτουν ένι τοπίο μοναδικό και ιδιότυπο. Σ' αυτή την άγρια, την άλωβητη κι άμόλυντη φύση ζούν τα πιο σπάνια απ' τα ζώα της ελληνικής πανίδας. Κι όλα αυτά σε μια υπέροχη άγρια παρθένα αρμονία, κάνουν τον όδοιπόρο, τον όρειβάτη ν' αγαπήσει πολύ τούτη την άπιαστη μεριά της ελληνίδας γης.

Μια άγρια όροσειρά στεριώνει οά ρακοκοκκαλιά τα Ζαγόρια. Είναι η όροσειρά της Γκαμήλας, η όροσειρά της ακρότατης Βόρειας Πίνδου, μια αληθινή πρόκληση για τους Όρειβάτες, που ξεχωρίζει για το πολύμορφο, εξαιρετικά δύσβατο ανάγλυφό της.

Από γεωγραφική άποψη τα Ζαγόρια ξεχωρίζουν σε τρεις περιοχές. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι τρεις αυτές πε-

ριοχές (Δυτικό - Κεντρικό - Ανατολικό Ζαγόρι), παρουσιάζουν δική τους ανάπτυξη ή κάθε μία αλλά και ξεχωρές φυσικές ιδιομορφίες.

Στο Δυτικό Ζαγόρι, μπορεί να φθάσει κανείς αφήνοντας τον έθνικό δρόμο Ίωαννίνων - Κόνιτσας λίγο πιο πάνω από το Καλπάκι. Σε θέση αμφιθεατρική, πάνω απ' τον Βοϊδομάτη που τρέχει όρμητικός κάτω από τα πόδια της, συναντάει ο ταξιδιώτης την Άρίστη. Η πρώτη επαφή με το ζαγορίτικο χωριό, με τα παραδοσιακά σπίτια του σε έντυπωσιάζει. Μια εικόνα που άμετρητες φορές θα την συναντήσεις κατοπινά συναντώντας τα ζαγορίτικα χωριά.

Το σπίτι στα Ζαγόρια βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με το φυσικό περιβάλλον, αντίχει δύναμη θέλεγε κανείς απ' αυτό. Η πέτρα κυριαρχεί απόλυτα οά μοναδικό υλικό, το χρώμα του σπιτιού είναι το γκριζό της ήπειρώτικης γης, ή επεκλινής στέγη με ιδιαίτερη μαστοριά οκεπασμένη με οχιστόλιθους.

Η λαϊκή αρχιτεκτονική των Ζαγοριτών σε γοητεύει με την απλότητα της σύλληψης και την μαστοριά της εκτέλεσης.

Συνεχίζοντας την πορεία σου, συναντάς το πανέμορφο Πάπιγκο (Μικρό και Μεγάλο), που είναι άφειτρία των αναβάσεων στην τραχειά, την απόκοσμη Γκαμήλα. Όρθόκορφα, απότομα βράχια υψώνονται πάνω απ' το Πάπιγκο, οάν πελώρια προστατευτικά τείχη. Η

πρώτη επαφή με την σκληρότητα της Γκαμήλας αρχίζει για τον όρειβάτη από εδώ. Τα σπίτια εδώ διατηρούνται, ή έρημωση των άλλων Ζαγοριών δεν είναι έντονη. Τα πλακόστρωτα δρομάκια (τα καλντερίμια) είναι κάτι πολύ όμορφο, κάτι που δίνει ένα ιδιαίτερο χρώμα στο ζαγορίτικο χωριό.

Στην περιοχή του Πάπιγκου, κοντά στο χωριό Βίκος, αρχίζει το άφθαστο σε φυσική όμορφη και σε σπάνια πανίδα φαράγγι του Βίκου. Μέσα απ' τις απότομες χαραδρώσεις του φιδосέρνεται όρμητικός ο Βοϊδομάτης, για να κυθεί λίγο αργότερα στην πεδιάδα της Κόνι-

στρωτα στενά δρομάκια όδηγούν σε μια κυκλική πλατεία με πλατάνο.

Η λιτή, πρακτική χρησιμοποίηση του χώρου, ή άρχοντιά, το έντονο τοπικό χρώμα σε γοητεύουν. Το Μονοδέντρι, όπως άλλωστε όλα σχεδόν τα Ζαγόρια, γνώρισε εποχές εξαιρετικής άκμης και ζωντάνιας. Όφελιμένοι απ' τα προνόμια που ο Σουλτάνος τους παραχώρησε, οι Ζαγορίτες ανάπτυξαν ιδιαίτερα το εμπόριο, ίδρυσαν υποκαταστήματα στη Ρουμανία όπου άλλοι συντοπίτες τους είχαν εγκατασταθεί κι απόκτησαν αξιόλογη οικονομική δύναμη. Παράλληλα, ή παιδεία γνώρισε μια σπουδαία ανά-

Το γεφύρι της Βαβούσας

τας. Την άλλη έξοδο του φαραγγιού τη συναντάμε στο Κεντρικό Ζαγόρι, κοντά στο χωριό Μονοδέντρι.

Το Μονοδέντρι είναι το επίκεντρο του Κεντρικού Ζαγοριού, το πιο όνομαστο και αξιόλογο χωριό. Φθάνουμε εκεί αφήνοντας το δρόμο Ίωαννίνων - Κόνιτσας κοντά στο χωριό Καρυές και συναντώντας πρώτα το χωριό Βίτσα. Στην πρώτη επαφή σου με το Μονοδέντρι έντυπωσιάζεις απ' τα παλιά άρχοντικά. Η παραδοσιακή Ζαγορίτικη αρχιτεκτονική, για την όποια αναφέραμε προηγούμενα, βρίσκεται εδώ όλη την καθαρότητα και την εκφραστικότητά της. Τα λιθό-

πτύχη, πρωτοποριακά για την εποχή εκείνη εκπαιδευτικά συστήματα εφαρμόστηκαν και όνομαστοί δάσκαλοι αναδείχτηκαν και δίδαξαν εκεί. Σήμερα ή παλιά εκείνη ζωντάνια έχει σβύσει και το όνομαστο Μονοδέντρι άργοπεθαίνει κτυπημένο απ' την εγκατάλειψη, απ' την έλλειψη ούσιαστικής μέριμνας για τον παραδοσιακό πολιτισμό της.

Λίγο έξω από το χωριό συναντούμε την άλλη άκρη του Φαραγγιού του Βίκου. Τεράστια βράχια θυθίζονται απότομα προς τα κάτω σε ένα βάθος που ξεπερνάει τα 500 μέτρα. Και μόνη ή θέα αυτής της αγριάδας είναι πρόκληση

για τὸν ὄρειβάτη, πρόκληση γιὰ μιὰ πορεία μέσα στὸ φαράγγι μέχρι τὴν ἄλλη ἔξοδο.

Στὴν μέση, ἐνός, ἀπότμου βράχου, στὴν εἴσοδο τοῦ φαράγγου, βρίσκεται φωλιασμένο τὸ μοναστηράκι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ἡ θέα ἀπὸ ἐδῶ εἶναι μεγαλόπρεπη, σοῦ προκαλεῖ δέας. Ἀριστερὰ ἀπ' τὸ Μοναστήρι, ἓνα μονοπατάκι λαξευμένο στὸ βράχο σὲ ὁδηγεῖ στὴ «Μεγάλη Σπηλιά». Ἡ μικρὴ διαδρομὴ μέχρι τῆς σπηλιάς, ἀποζημιώνει μὲ τὴν λιγγιώδη ὁμορφίᾳ τῆς τὸν ἐπισκέπτη.

Ἀφήνοντας τὸ Μονοδέντρι καὶ περνώντας τὸ Βοῖδομάτι ἀπ' τὴν γέφυρα Κοκκόρη, φθάνεις στὸ Τσεπέλοβο. Τὸ ὀνομαστὸ ἀρχοντοχώρι, πού ἀπέναντί του ὀρθώνεται ἡ σκληρὴ Τσοῦκα, Ρόσα, σουβλερὴ καὶ ἄγρια, διατηρεῖ ἓνα μεγάλο μέρος ἀπ' τὴν παλιὰ ἀκμὴ καὶ ζωντάνια τοῦ.

Τὸ σημαντικότερο εἶναι ὅτι τὰ ἀρχοντικά του διατηροῦνται σὲ καλὴ κατάσταση.

Ἡ διαδρομὴ ἀπὸ ἐδῶ πρὸς τὸ ἔσωτε-

ρικό σὲ ὁδηγεῖ στὸ Σκαμνέλλι, στὴ Λάιστα, στὸ Βρυσοχώρι, στὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς Γκαμήλας, ἀντίκρου στὸν Ἄωο, μέσα ἀπὸ πυκνὴ καὶ παρθένα βλάστηση.

Στὸ ἀνατολικὸ Ζαγόρι, πού ἐκτείνεται μέχρι τὴν περιοχὴ τοῦ Μετσόβου, δὲν συναντᾷ τὴν ἀρχοντιά καὶ τὴν παράδοση τοῦ κεντρικοῦ Ζαγοριοῦ. Ἡ βλάστηση καὶ τὰ ἄφθονα νερά σὲ ἀποζημιώνουν ἐδῶ καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Τὸ Γκριμπινέσι, ἡ Βωδοῦσα, τὸ Φλαμπουράρι, τὸ Ἐλατοχώρι, ἡ Χρυσοβίτσα χωρὶς φτωχικά, μ' ἐξαίρεση τὴ Βωδοῦσα, ἔχουν ἐγκαταληφθεῖ σχεδόν. Οἱ λιγοστοὶ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικά σχεδόν μὲ τὴν κτηνοτροφία.

Φθάνοντας στὸ Μέτσοβο, μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ὁδοιπορία, σκέφτεται κανεὶς τὴν ἐμπειρία ποῦζησε γυρίζοντας τὰ Ζαγόρια. Μιὰ ἐμπειρία πού τὴ συνθέτει μιὰ ἄφθαστη σὲ ὁμορφίᾳ φύση, μιὰ πλούσια τοπικὴ παράδοση καὶ μιὰ σκληρὴ σμημερινὴ πραγματικότητα : ἡ παρακμὴ καὶ ἡ ἐγκατάλειψη.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ

Στὸν Ὀλίγυρτο, κορυφὴ ὕψ. 1935 (12.2.78)

Ἡ ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΑΣ

Ὁ καινούργιος χρόνος μᾶς ἦρθε μὲ χιόνια, βροχές, καταιγίδες καὶ φοβεροὺς ἀέρηδες. Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ ἐκδρομικὴ μᾶς κίνησις τοῦ τριμήνου συνεχίσθηκε κανονικά. Ὅλες οἱ ἐκδρομὲς μᾶς πού εἶχαμε προγραμματίσει ἐγγίνον μὲ ἐπιτυχία, ἀν ἐξαίρεσους μὲ δυνάμει Σπήλαια Δυρῶ — Μονεμβασία καὶ στὸν Παργασσό, πού λόγω τῆς φοβερῆς κακοκαιρίας καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν δρόμων ἀπὸ τὰ χιόνια, δὲν μπόρεσαμε νὰ στάσουμε στὸν προορισμὸ μᾶς.

Καὶ πρὶν συνεχίσουμε γιὰ τὴν ἐκδρομικὴ μᾶς κίνησις, ἂς γράψουμε λίγες λέξεις γιὰ τὶς ἐκδηλώσεις μᾶς.

● Μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ, ὅπως καὶ ἄλλοι χρόνοι, εἶχε ἡ γιορτὴ τῆς βασιλοπίας τοῦ «Κρυστάλλη», πού δόθηκε στὸ Λαγονήσι στίς 15 Γενάρη. Τετρακόσια, καὶ γιὰ τὴν ἀκρίβεια 397 ἄτομα, πού μεταφέρθηκαν μὲ 7 πούλμαν καὶ πολλὰ Ι.Χ., ἔλαβαν μέρος στὴν ὥρα μᾶς γιορτῇ καὶ πέρασαν ἓνα εὐχάριστο ἀπογευματινὸ μὲ χορευτικὴ μουσική. Τυχερὴ τοῦ χρυσοῦ σήματος τοῦ «Κρυστάλλη» ἦταν ἡ δεσποινὴς Ἀμαλία Λαμπρίδου.

● Ἐπιτυχία εἶχε καὶ ὁ ἐτήσιος Ἀποκριάτικος χορὸς τοῦ «Κρυστάλλη» πού ἐφέτος ἦταν σαρακοστιανὸς καὶ δόθηκε τὸ πρῶτο Σάββατο τῆς Τεσσαρακοστῆς, στίς 18 Μαρτίου στὸ κέντρο «Καλαμπόκα». Καὶ ἐδῶ ἡ προσέλευσις τῶν μελῶν καὶ τῶν φίλων τοῦ Συνδέσμου ἦταν πλήρης. Τετρακόσια δέκα ἄτομα χάρηκαν τὸ ὥραιο καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα καὶ χόρεψαν μέχρι τὶς πρωινὲς ὥρες στὴν εὐρύχωρη αἴθουσα τοῦ κέντρου.

● Ἐσχωριστὴ ἐπιτυχία ἐσημείωσε καὶ ἡ πνευματικὴ μᾶς ἐκδήλωση γιὰ τὰ 35 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό τοῦ ἐθνικοῦ μᾶς ποιητῆ Κωστῆ Παλαμῆ. Ὁ ἐκλεκτὸς ὁμιλητής, λογοτέχνης Δημήτρης Στατόπουλος, μὲ τὴν υπέρσχη ὁμιλία του καὶ τὸ πάντα θαυμάσιος Γιώργος Μετσόλης μὲ τὴν ὥραία ἀπόδοσιν σὲ ποιήματα Παλαμῆ, καθὼς καὶ ἡ δεσποινὴς Χριστοδουλίδου θερμὰ χειροκροτήθηκαν ἀπὸ τὸ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον.

— Καὶ τώρα, σὲ συντομία οἱ ἐκδρομὲς μᾶς.

● Τὴν Πρωτοχρόνιᾳ ἀπὸ τὴν χιονισμένη Πάρνηθα, μὲ μιὰ ἡλιόλουστη μέρα, χειρετίσαμε τὸν καινούργιο χρόνο μὲ τὸ κόψιμο τῆς Πίττας τῶν ὀρειβατῶν, πού ἔλαβαν μέρος καὶ μὴ ὀρειβάτες, 110 συνολικά ἄ-

τομα, μὲ δυὸ μεγάλα πούλμαν. Τὸ παγωμένο χιόνι τῶν δρόμων ἐμπόδισε τὰ πούλμαν νὰ προχωρήσουν πέρα ἀπ' τὴν Ἁγία Τριάδα, ἔτσι τὴν Πίττα τὴν κόψαμε πλάι στὸ Τουριστικὸ Περίπτερό. Τυχερὴ τοῦ νομίσματος τῆς Πίττας ἦταν ἡ δις Νίκη Ζαμπάκη.

● Ἡ μεγάλῃ κακοκαιρία τῶν Θεοφανείων δὲν μᾶς ἄφησε νὰ πᾶμε στὸν προορισμὸ μᾶς (Μονεμβασία — Δυρὸς). Ὁ δυνατὸς ἀέρας καὶ τὸ πολὺ χιόνι στὸν Ἀχλαδόκρητο, μᾶς ἀνάγκασε νὰ ἐπιστρέψουμε στὸ ἡμεῖο Ναυπλίο καὶ τὴν ἄλλη μέρα στὰ σπιτία μᾶς!

● 23 ἄτομα ἔλαβαν μέρος στὴν πεζοπορικὴ ἐκδρομὴ Πεντέλη — Κορυφὴ — Κηφισιά, τὴν Κυριακὴ 22 Ἰανουαρίου. Πέντε νεαρὰ «Κρυσταλλόπουλα» ἔβγαλαν ἀνετα ὅλη τὴν διαδρομὴ, χαρούμενα καὶ εὐχαριστημένα. Περιμένουν τώρα τὶς νέες πεζοπορίες.

● Κυριακὴ 29 Ἰανουαρίου, ἓνα πούλμαν μὲ 26 ἄτομα πῆγαν στὰ Μπίσια. Τὰ 16 ἄτομα ἀνέβηκαν στὴ μεγάλη Ντουσιὰ καὶ ἔκοψαν τὴν Πίττα τῆς ἀμυγδύς ὀρειβατικῆς ομάδας. Τυχερὴ τοῦ νομίσματος ἦταν ἡ δις Τένια Ντάγου.

Στίς 4-5 Φλεβάρη ἓνα πούλμαν μὲ 42 ἄτομα, ἀφού διανυκτέρευσε στὴ Λειβαδιά, τὴν ἄλλη μέρα, παρὰ τὴν κακοκαιρία, ἐπιδείχθηκε ν' ἀνεβῇ στὴν Φτερόλακα τοῦ Παργασσοῦ. Ὅμως, ἡ φοβερὴ χιονοθύελλα καὶ

Τὸ νέο αἶμα τοῦ «Κρυστάλλη» στὴν πρώτη του ἀνάβαση στὴν κορυφὴ Πεντέλης (22.1.78)

ΣΚΑΚΙΣΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ

ΣΤΙΣ 15 Δεκεμβρίου 1977 έληξε τὸ 4ο έσωτερικὸ πρωτάθλημα Σκάκι τοῦ Συνδέσμου μας. Έλαβαν μέρος 11 σκακιστές. Νικήτῃς ἀνεδείχθη ὁ Γιάν. Χανῆς μετ' δεῦτερο τὸν Μιχ. Θρασυμβουλίδη καὶ τρίτο τὸν Κανακίδη. Στους νικητὲς θὰ ἀπονεμηθοῦν Κύπελλα, σὲ εἰδικὴ γιορτῇ.

ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ τοῦ «Κρυστάλλη» προκηρύσσει έσωτερικὸ πρωτάθλημα Ἀνοιξέως, τὸ ὁποῖο θ' ἀρχίσει στὶς 19 Ἀπριλίου. Στους τρεῖς πρώτους νικητὲς θ' ἀπονεμηθοῦν ἑπαιθλα.

Όσα ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου θέλουν νὰ λάβουν μέρος, πρέπει νὰ δηλώσουν συμμετοχὴ μέχρι τὶς 10 Ἀπριλίου στὸν ὑπεύθυνο τοῦ Σκακιστικοῦ Τμήματος κ. Τάσο Καλομενίδη.

τὸ πολὺ χιόνι τοὺς ἀνάγκασε νὰ ἐπιστρέψουν πάλι στὴ Λειβαδιά.

● 30 ἄτομα ἔλαβαν μέρος τὸ Σαββατοκύριακο, 11 - 12) 2, στὴν ἐκδρομὴ Λαύκα — Ὀλίγυρτος. Οἱ 20 ὀρειβάτες ἀνέβηκαν στὴ χιονισμένη κορυφῇ.

● Στὶς 19 τοῦ Φλεβάρη, 10 ἄτομα ἔκαναν τὴν πεζοπορικὴ διαδρομὴ Πεντέλη — Καλήσια — Νταοῦ, καὶ τὸ ἀπόγευμα ἓνα πούλιαν μετ' 44 ἄτομα ἐπισκέφθηκε τὸ Μοναστήρι τῆς Νταοῦ, παρέλαβε τοὺς πεζοπόρους καὶ ὅλοι μαζί ἔκαναν ἑναρξὴ τοῦ Τριωδίου, σὲ μεγάλῃ ταβέρνᾳ τοῦ Κορωπίου μετ' χορὸ καὶ τραγούδια.

● Ἡ ἐκδρομὴ στὶς 26 τοῦ Φλεβάρη στὸ Χαλκεῖο — Μ. Θεοτόκου — Φωκᾶς, ἦταν μιὰ πολὺ εὐχάριστη ἐκδρομὴ. Περισσότερο εὐχάριστη γιὰ τὶς «χορταροῦδες» ποὺ γέμισαν τσάντες καὶ τσαντάκια μετ' ραδιόκια καὶ βροῦθα. Έλαβαν μέρος 34 ἄτομα. Τὰ 16 ἄτομα ἀνέβηκαν στὴν κορυφὴ Φωκᾶς.

● Τὴν Κυριακὴ 5 Μαρτίου, ἀντὶ τῆς παραλίας Κόρφος πήγαμε στὴν Πάρνηθα. 10 ὀρειβάτες καὶ 20 κορίτσια, μαθήτριες τοῦ Λυκείου Καστέλλας, μετ' ἀρχηγὸ τὴν Καθη-

Ἡ ΝΕΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ Ε.Σ.Ο

ΣΤΙΣ 19 Φεβρουαρίου ἔγιναν ἐκλογὲς στὴ Ἑλληνικὴ Σκακιστικὴ Ὀμοσπονδία.

Τὸ νέο Δ.Σ. ποὺ ἐξελέγη συγκροτήθηκε σὲ σῶμα ὡς ἑξῆς: Πρόεδρος ὁ κ. Χαρ. Δρεπανιώτης, Α' Ἀντ)δρος ὁ κ. Ἑμπέογλου, Β' Ἀντ)δρος ὁ κ. Ταφτσόγλου Γεν. Γραμματέας ὁ κ. Κουρκουνάκης, Εἰδ. Γραμματεὺς ὁ κ. Γιαννόπουλος, Ταμίας ὁ κ. Κυριακίδης, Ἐφορος Ἀγώνων ὁ κ. Σελλᾶς, Κοσμήτωρ ὁ κ. Σακελλαρόπουλος καὶ μέλοι οἱ κ.κ. Γεωργίου, Καπελεντζῆς, Παπαστοῦτσῆς, Ζαχαρόπουλος, Ρίζος, Καλογιάννης καὶ Καρασάββας.

Στὴ νέα Διοίκηση τῆς Ε.Σ.Ο. ὁ «Κρυστάλλης» εὐχεται κάθε ἐπιτυχία.

γῆτρια Τένια Ντάνου, ἔκαναν τὴν διαδρομὴ Ἀγ. Τριάδα — Ἀγ. Γεώργιος — Χασιά.

● Μετ' 52 ἄτομα ἔγινε ἡ ἐκδρομὴ στὴ Μονεμβασίᾳ στὶς 11 - 13 Μαρτίου. Παρὰ τὸ ἄστατο τοῦ καιροῦ, οἱ ἐκδρομεῖς πέρασαν ἓνα εὐχάριστο διήμηρο καὶ ἐπέστρεψαν κατενθουσιασμένοι.

● Τὸ ἴδιο τριήμερο (11 - 13/3) ἔγινε ἡ ὀρειβατικὴ μας ἐκδρομὴ μετ' 24 ἄτομα στὸ Μικρὸ Χωριό. Ἡ ὀρειβατικὴ μας ὁμάδα μετ' ἄσχημες καιρικὲς συνθῆκες ἀνέβηκε στὶς κορυφὲς Καλιακούδα καὶ Χελιδόνα.

● Τὴν Καθαρὴ Δευτέρα μετ' ἄθλιο καιρὸ ξεκίνησαν 42 ἐκδρομεῖς γιὰ κούλουμα στὴν παραλία Σαράντη καὶ ἐπέστρεψαν τὸ βράδυ κατενθουσιασμένοι γιὰτὶ πέρασαν μιὰ εὐχάριστη μέρα μετ' τὴ βελτίωση τοῦ καιροῦ ποὺ ἔγινε μετὰ τὸ μεσημέρι.

● Καὶ τελευταία ἐκδρομὴ τοῦ τριμήνου στὸ Λιβάδι τοῦ Ὀλύμπου στὴ γιορτῇ τῆς Ο.Ε.Σ.Ε. γιὰ τὸν Γεωργάκη Ὀλύμπιο πραγματοποιεῖται μετ' ἀρκετὲς συμμετοχέες. Λεπτομέρειες στὸ ἐπόμενο τεῦχος.

✧ Ἐχόμεναι - θνήσκουσες ✧

ΒΡΑΔΥΑ ΠΑΛΑΜΑ

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ἐπιτυχία ἐσημείωσε τὸ «λογιστεχνικὸ βραδυνὸ» γιὰ τὸν Κωστῆ Παλαμᾶ μετ' τὴν εὐκαιρία τῶν 35 χρόνων ἀπὸ τὸν θάνατό του ποὺ ἔγινε στὰ ἐντευκτήριά μας τὸ βράδυ στὶς 22 Φεβρουαρίου. Ὁ διακεκριμένος λογοτέχνης Δημήτρης Σιατόπουλος μετ' τὴν θαυμασία ὁμιλία του κατέπληξε τὸ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον, ποὺ εἶχε ἀσφυκτικὰ γεμίσει τὴ λέσχη μας.

Θερμὰ ἐπίσης χειροκροτήθηκαν ὁ Γεώργιος Μετσόλης γιὰ τὴν, ὅπως πάντα, θαυμάσια ἀπόδοση, σὲ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, καθὼς καὶ ἡ δις Χριστοδούλη.

Ὁ «Κρυστάλλης» τοὺς ἐκλεκτοὺς φίλους του εὐχαριστεῖ θερμότατα.

Ο ΧΟΡΟΣ ΜΑΣ

ΜΕ ΞΕΧΩΡΙΣΤΗ ἐπιτυχία ἔγινε στὸ κοσμικὸ Κέντρο ΚΑΛΑΜΠΟΚΑ, ὁ ἐφετεινὸς χορὸς τοῦ «Κρυστάλλη».

Ἡ μεγάλῃ ἐπιτυχία ὀφείλεται στὶς προσπάθειες ποὺ κατέβαλε ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ χοροῦ, ἡ ἐκλεκτὴ ὀρχήστρα μετ' τὸ ὠραῖο καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα τοῦ Κέντρου καὶ τὸ πλούσιο σὲ δῶρα λαχεῖο.

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ «Κρ.» αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωση νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλους τοὺς ἀγαπητοὺς μας φίλους καὶ τὰ ἐκλεκτὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου μας, ποὺ τίμησαν μετ' τὴν παρουσία τους τὸν χορὸ μας. Ἐπίσης ἐκφράζει τὶς εὐχαριστίες του σ' ἐκείνους ποὺ ἐβοήθησαν γιὰ τὴν ἐπιτυχία του, καθὼς καὶ στοὺς ἀγαπητοὺς φίλους τοῦ «Κρυστάλλη», ποὺ μετ' τὰ ὠραῖα καὶ ἐκλεκτὰ τους δῶρα ἐπλούτισαν τὸ λαχεῖο μας.

ΔΕΝΤΡΟΦΥΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΜΑΣ

ΜΙΑ ἄλλη ἀξίεπαινη προσπάθεια ἀνέλαβε ὁ Δῆμος τῆς πόλεώς μας. Μετ' συμμετοχὴ μαθητῶν καὶ προσκόπων ἀρχισε τὸν περασμένο μῆνα τὴν δεντροφύτευση χιλιάδων δεντρολλίων σὲ ὁδούς, πλατεῖες καὶ ἐλεύθερους χώρους. Θὰ δεντροφυτευθοῦν 15.000 δεν-

τρολλία ποὺ τὰ πρόσφερε τὸ Ὑπουργεῖο Γεωργίας.

Χαιρετίζουμε τὴν προσπάθεια αὐτὴ τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς, ἡ ὁποία — προσπάθεια — θὰ ἀποδώσει εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα στοὺς κατοίκους τοῦ Πειραιᾶ μας.

50 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ «ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΥ»

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕ καὶ ὁ ἀγαπητός μας «Ὀδοιπορικὸς» Σύλλογος τὰ πενήντα του χρόνια τῆς πλούσιας ὀρειβατικῆς καὶ ἐκδρομικῆς του δράσης.

Μετ' μιὰ πανηγυρικὴ ἐκδήλωση στὴν αἴθουσα τοῦ Πειραιικοῦ Συνδέσμου στὶς 15 Φεβρουαρίου, ἔκανε ἑναρξὴ τῶν ἑορταστικῶν του ἐκδηλώσεων. Μπροστὰ σ' ἓνα ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον, μίλησε ὁ κ. Στ. Μπινιάρης γιὰ τὸ ἱστορικὸ τῆς ιδρύσεως καὶ τὴν πλούσια δράση τοῦ Ὀδοιπορικοῦ. Ὁ «Κρυστάλλης» ποὺ παρευρέθη στὴν ὠραία ἑορτὴ μετ' ἀντιπροσώπους του, μαζί μετ' τὰ συγχαρητήριά του, χαιρετίζει τὴν μεγάλῃ ἐπέτειο τοῦ ἀδελφοῦ σωματείου καὶ εὐχεται κάθε ἐπιτυχία καὶ στὴ δευτέρῃ πεντηκονταετία του.

ΝΕΑ ΜΕΛΗ

ΤΟ τρίμηνο ποὺ πέρασε γράφτηκαν στὸν Συνῆσμο τὰ κάτωθι 12 νέα μέλη: Κοιτογιάννη Ἑλ., Μητράκος Ἀναστ., Δαμαλάς Φάνης, Δαμαλά Σταυρ., Σωτηριάδης Σωτ., Κυριαζῆς Κωνστ., Κυριαζῆς Μάρθα, Κυριαζῆς Ἀνδρ., Κυριαζῆς Ἀλεξ., Κανδεράκης Ἀρτ., Ζωτιάδου Σοφία, Γούτης Παντ. καὶ Μπασδάνη Ἑλένη.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΒΟΛΕΣ

ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ στὰ μέλη τοῦ «Κρυστάλλη» ὅτι τὸ ἐκλεκτὸ μέλος τοῦ Συνδέσμου μας κ. Ἐλευθ. Γραικὸς θὰ προβάλλει στὴ λέσχη μας διάφορες ἐγχρωμὲς κινηματογραφικὲς ταινίες.

* ΣΤΙΣ 4 Μαΐου, ἡμέρα Πέμπτη, τὸ βράδυ στὶς 8, θὰ προβληθεῖ ταινία τοῦ Σαρλώ

για τα παιδιά των μελών του Συνδέσμου
 * ΣΤΙΣ 18 Μαΐου, ημέρα Πέμπτη, στις 8.30' μ.μ., θα προβληθεί εγχρωμή κινηματογραφική ταινία από γιορταστικές επιτελείς του «Κρυστάλλη».
 * ΣΤΙΣ 25 Μαΐου, ώρα 8.30' μ.μ., θα προβληθεί εγχρωμή ταινία από διάφορες αναβάσεις της ορειβατικής μας ομάδας.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ οι προσφορές προς ενίσχυση των ευγενών σκοπών του «Κρυστάλλη».

Μέλη και φίλοι του Συνδέσμου μας προσέφεραν τα κάτωθι ποσά:	
Χαραλαμπίδης Βλαδ.	δρχ. 1.500
Απεργής Γεράς.	» 500
Καρανίκας Νικ.	» 10.000
Ζέρβας Παν.	» 300
Θεσσαλονικέας Γεώργ.	» 2.000
Πολυζώης Άθαν.	» 350
Πάλλης Ιωάν.	» 300
Παναγής Γεώργ.	» 500

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΕΥΤΥΧΗ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

* ΣΤΟ έκλεκτο μέλος του «Κρυστάλλη» κα Άννα Κ. Κάχη, απευθύνουμε εγκάρδια συγχαρητήρια για τους γάμους του υιού της Μιχάλη με την δ. Ειρήνη Νικ. Τσόλα, που έγιναν στις 12 Φεβρουαρίου στην εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης Πετραλώων και ευχόμαστε στο ταιριαστό ζευγάρι μια χαρούμενη κι ευτυχισμένη ζωή.
 * ΕΠΙΣΗΣ στο έκλεκτο μέλος μας Γιάννη Χρυσόχου, που παντρεύτηκε στις 28) 12) 1977, στην εκκλησία του Αγίου Κωνσταντίνου την δ' Όλγα Φίλη, του απευθύνουμε τις θερμότερες ευχές μας για μια παντοεινή ευτυχία.
 * ΔΥΟ έκλεκτα μέλη του «Κρυστάλλη», η δ. Ειρήνη Γλυτσού και ο Γιάννης Δαρατσινάκος αρραβωνιάστηκαν. Ο «Κρ.» μαζί με τα συγχαρητήριά του, τους ευχεται καλά στέφανα.

* Η κόρη του έκλεκτου μέλους του Συνδέσμου μας Πέτρου Οικονόμου, δ. Βασιλική, παντρεύτηκε τον κ. Δημήτρη Γκίνη, στις 12 Φεβρουαρίου στην εκκλησία του Αγ. Σπυρίδωνα. Στο ταιριαστό ζευγάρι ευχόμαστε διόν ευτυχισμένο και χαρούμενο.

ΠΕΝΘΗ

ΣΤΟ έκλεκτο μέλος και παλαιό δραστήριο στέλεχος του «Κρυστάλλη», Νίκο Παπαγεωργίου, απευθύνουμε θερμά μας συλλυπητήρια για τον θάνατο του αδελφού του Θεόδωρου.
 ΣΤΟΝ αγαπητό μας Άντωνα Μανίκα, απευθύνουμε θερμά συλλυπητήρια για τον θάνατο του αδελφού του Γιώργου.
 ΤΟΝ περασμένο Φεβρουάριο, πέθανε στο Παρίσι, η μητέρα της Κατίνας Αναγνωστοπούλου, νέου και έκλεκτου μέλους του Συνδέσμου μας. Το Δ.Σ. του «Κρυστάλλη» της απευθύνει θερμά συλλυπητήρια.

† ΛΑΖΑΡΟΣ ΡΑΓΙΔΗΣ

ΑΛΛΟΣ ένας από την παληά φρουρά του «Κρυστάλλη» έφυγε από κοντά μας.
 Στις 26 Ιανουαρίου αποχαιρέτισε τη ζωή και τις ελληνικές βουνοκορφές ο Λάζαρος Ραγίδης, ο «Γεροντόβραχος».
 Ο Λάζαρος Ραγίδης ήταν από τα παλαια στελέχη του «Κρυστάλλη», φανατικός λάτρης της ορειβασίας και των εκδρομών. Είχε τιμηθεί από την Διοίκηση του «Κρ.» για την ορειβατική του επίδοση και τις πολλές συμμετοχές του στις εκδρομές μας.
 Τώρα τελευταία είχε αποσυρθεί από τις εκδρομές, λόγω της μεγάλης του ηλικίας. Άς είναι αιώνια η μνήμη του και έλαφρό το χόμα της Αττικής γής που τον σκεπάζει.

Στην γυναίκα του, ο «Κρυστάλλης» εκφράζει και από τη στήλη αυτή τα θερμά συλλυπητήριά του.

Παιδιά μέχρι 10 ετών δεν πληρώνουν εισιτήριο εφ' όσον δεν καταλαμβάνουν θέση.

Από 10 ετών και άνω καταλαμβάνουν υπόχρεως θέση και πληρώνουν μειωμένο εισιτήριο κατά 20%.

Η δήλωση θέσεως στην εκδρομή γίνεται με απαραίτητη προκαταβολή.

Η προκαταβολή δέχεται επιστροφή σε περίπτωση ακυρώσεως της θέσεως, εκτός αν βρεθεί αντικαταστάτης.

ΑΠΡΙΛΙΟΥ - ΙΟΥΝΙΟΥ 1978

ΚΥΡΙΑΚΗ 2) 4) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2243

ΓΥΡΟΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ — ΧΑΣΙΑ — Μ. ΚΛΕΙΣΤΩΝ

(Τουριστική — Πεζοπορική)

Αναχώρηση το πρωί στις 8 από τα Γραφεία μας με πούλμαν για Αθήνα — Πάρνηθα (Αγ. Τριάδα). Η Πεζοπορική ομάδα θα κάνει την διαδρομή Παληοχώρι — Ταμίλι — Μονή Κλειστών (πορ. 4 ώρες). Η Τουριστική ομάδα με το πούλμαν θα κάνει τον γύρο της Καραμπόλας (υπέροχη διαδρομή μέσα από έλατα) — Παληοχώρι — Βιλιάνι — Πλατάνα — Αγ. Πέτρος (στάση) — κορυφή Όρνιο (Ο.Τ.Ε.) — Καταφύγιο (στάση για φαγητό — τρόφιμα μαζί μας). Το απόγευμα αναχώρηση για Χασία — Μονή Κλειστών. Παραλαβή της πεζοπορικής ομάδας, παραμονή στη Χασία 1 ώρα και επιστροφή.

Έξοδα δρχ. 115

Αρχηγός ο κ. Γιάννης Τσόλας

Έξοδα Πεζοπορικής ομάδας δρχ. 75

Αρχηγός Πεζοπορικής ο κ. Γεώργιος Κυριακίδης

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 8—9) 4) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2244

ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ — ΚΑΛΛΙΦΩΝΗ

ΣΑΒΒΑΤΟ: Αναχώρηση στις 3.30 μ.μ. από το Κιγκ-Μίνως και 3.50' από τα Γραφεία μας για διώρυγα Κορίνθου (στάση 20') — Καλάβρυτα (Διαφυλάττειν).

ΚΥΡΙΑΚΗ: Αναχώρηση το πρωί με πούλμαν για το χωριό Βλασία από όπου θ' άνεδοιμε στην κορυφή Καλλιφώνη (ύψ. 1998). Επιστροφή στις 5 μ.μ. για Αθήνα — Πειραιά.

Πιθανά έξοδα δρχ. 190.

Αρχηγός ο κ. Πάνος Αργυρόπουλος

ΧΑΛΚΙΔΑ — ΠΟΛΙΤΙΚΑ — ΔΑΦΝΗ

Ἀναχώρηση στίς 8 π.μ. γιά Ἀθήνα - Χαλκίδα, ὀλιγόλεπτη στάση καί συνέχεια γιά Πολιτικά - Δάφνη. Παραμονή ὅλη τήν ἡμέρα στή γραφική παραλία. Φαγητό μαζί μας, ὑπάρχει ἕνα μικροεστιατόριο.

Ἀναχώρηση γιά τήν ἐπιστροφή στίς 5 μ.μ. μέ στάση 1 ὥρα στή Χαλκίδα.

*Ἐξοδα δρχ. 145

*Ἀρχηγός ὁ κ. Νικ. Ἀνδρουτσος

ΑΓ. ΜΕΡΚΟΥΡΙΟΣ — ΜΠΕΛΕΤΣΙ — ΚΙΟΥΡΚΑ

(Πεζοπορική — Τουριστική)

Ἀναχώρηση στίς 8 π.μ. μέ πούλμαν γιά τόν Ἅγιο Μερκούριο. Ἀπ' ἐκεῖ πεζή θά πάμε στή πηγή Μπελέτσι. Ὅσοι θέλουν μποροῦν ν' ἀνεβοῦν στήν κορυφή Μπελέτσι (συν. πορείας 1.30' ὥρ.). Τό ἀπόγευμα θά κατεβούμε στό χωριό Ἀφίδναι (Κιούρκα). Οἱ λοιποὶ ἐκδρομεῖς ἀπὸ τόν Ἅγ. Μερκούριο θά μεταβοῦν μέ τὸ πούλμαν στό χωριό Ἀφίδναι (Κιούρκα). Ἀναχώρηση καί τῶν δύο ομάδων στίς 5 μ.μ. γιά τήν ἐπιστροφή. Τρόφιμα μαζί μας. — Πιθανά ἔξοδα δρχ. 115.

Γιά τήν πεζοπορική ομάδα δρχ. 100 — Ἀρχηγός πεζοπορ. ἡ Δ) νῆς Τένια Ντάνου
Ἀρχηγός Τουριστικῆς ὁ κ. Δημ. Βλασσόπουλος

ΠΑΣΧΑΛΙΝΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ

1η ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Διάρκεια: Μ. Πέμπτη 27) 4 — Τετάρτη Πάσχα 3) 5) 78.

Μεγ. Πέμπτη ὥρα 4.30 μ.μ. ἀναχώρηση ἀπὸ τὸ λιμάνι Πειραιῶς μέ τὸ Α) Π ΣΑΠΦΩ. Ἀφίξη στή Μυτιλήνη τὸ πρωτὴ Παρασκευῆς. Τακτοποίηση στό πολυτελὲς τουριστικὸ ξενοδοχεῖο Γαλάζια Θάλασσα σὲ δίκλινα καί τρίκλινα δωμάτια μέ ἰδιαιτέρους χώρους ὑγιεινῆς.

Μεγ. Παρασκευῇ — Τρίτη Πάσχα. Πέντε ἡμέρες παραμονὴ στή Μυτιλήνη, θά περιηγηθοῦμε μέ πούλμαν καί θά ξεναγηθοῦμε σ' ὁλόκληρο τὸ πανέμορφο νησί (Χωριά, Μουσεῖα, Κάστρα, Μοναστήρια, Ἀπολιθωμένο Δάσος, ἀκρογιαλιές κ.λπ.). Ἀναχώρηση γιά τήν ἐπιστροφή τήν Τρίτη 2 Μαΐου, τὸ ἀπόγευμα, ἀφίξη στὸν Πειραιᾶ Τετάρτη πρωτὴ ὥρα 8 περίπου.

Πιθανά ἔξοδα: Μέλῃ δρχ. 3.300, μὴ μέλῃ 3.650.

Στὰ ἔξοδα συμπεριλαμβάνονται: Εἰσιτήριο πλοίου μέ ἐπιστροφή (Β' θέσις), Περιηγήσεις σ' ὅλο τὸ νησί μέ τὸ πούλμαν καί 4 διανυκτερεύσεις.

*Ἀρχηγός ὁ κ. Τάσης Κουκούλης

2η ΠΑΡΓΑ — ΛΕΥΚΑΔΑ — ΖΑΛΟΓΓΟ — ΠΑΞΟΙ

Διάρκεια: Μ. Παρασκευῇ 28) 4 — Τρίτη Πάσχα 2) 5) 78

Μεγ. Παρασκευῇ. Ἀναχώρηση στίς 7.30 τὸ πρωτὸ μέ πούλμαν ἀπὸ τὰ Γραφεῖα μας καί 8 π.μ. ἀπὸ τήν Ἀθήνα (Ξενοδ. Κίγγκ-Μίνως) γιά Εὐλόκαστρο - Ρίο

καί μέ τὸ πορθμεῖο στὸ Ἀντίρριο. Συνέχεια γιά Ἀγρίνιο (μεσημέρινὸ φαγητό) — Ἀμφιλοχία — Βόνιτσα — Ἄκτιον. Διαπεραίωση μέ τὸ πορθμεῖο στήν Πρέβεζα, στάση 30' καί συνέχεια γιά Πάργα (χλμ. 513). Τακτοποίηση στό ξενοδοχεῖο Ἅγιος Νεκτάριος σὲ δίκλινα καί τρίκλινα δωμάτια μέ ἰδιαιτέρους χώρους ὑγιεινῆς. Παρακολούθηση τοῦ Ἐπιταφίου. Διανυκτέρευση.

Μεγ. Σάββατο. Μετὰ τὸ πρωῒνὸ ἀναχώρηση γιά Πρέβεζα καί μέ τὸ πορθμεῖο στὸ Ἄκτιον. Συνέχεια Βόνιτσα — Λευκάδα. Περιήγηση τῆς πόλεως καί τοῦ ὁμορφου νησιοῦ (Νυδρί — Βασιλική — Ἅγ. Πέτρος — Μονὴ Φανερωμένης). Στὸ Νυδρί στάση γιά ἐπίσκεψιν τῶν νησιῶν Σκορπιός — Μαδουρή Βαλαωρίτη, μέ βενζινόπλοιο (ἔξοδα ατομικά). Ἐπιστροφή στήν πόλιν τῆς Λευκάδας καί συνέχεια γιά Βόνιτσα — Ἄκτιον — Πρέβεζα — Πάργα. Παρακολούθηση τῆς Ἀναστάσεως. Κοινὴ συνεννόηση. Διανυκτέρευση.

Κυριακὴ Πάσχα. Παραμονὴ ὅλη τήν ἡμέρα στήν Πάργα. Πασχαλινὸ γεῦμα σὲ ἐξοχικὴ περιοχὴ. Τὸ ἀπόγευμα ἐπίσκεψιν τοῦ γραφικοῦ χωριοῦ Ἀνθοῦσα. Ὅσοι θέλουν μποροῦν νὰ μεταβοῦν μέ βενζινόπλοιο στοὺς Παζοὺς (ἔξοδα ατομικά). Διανυκτέρευση.

Δευτέρα Πάσχα. Μετὰ τὸ πρωῒνὸ ἀναχώρηση γιά Καμαρίνα — Ζάλογγο. Ἐπίσκεψιν τῆς Μονῆς Ἅγ. Δημητρίου καί τοῦ μνημείου στὸ δράχο τοῦ Ζαλόγγου. Τὸ ἀπόγευμα μετάβαση στήν Ἀρχαία Νικόπολι, ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιοτήτων καί ἐπιστροφή στήν Πάργα. Διανυκτέρευση.

Τρίτη Πάσχα. Ἀναχώρηση τὸ πρωτὸ γιά Ἄρτα. Ἐπίσκεψιν τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἄρτας τοῦ Βυζαντινοῦ Ναοῦ τῆς Παρηγορήτισσας καί τῆς Ἁγίας Θεοδώρας. Συνέχεια γιά Ἀγρίνιο — Μεσολόγγι — Ἀντίρριο — Ρίο — Ἀθήνα — Πειραιᾶ.

Πιθανά ἔξοδα: Μέλῃ 1.850 — Μὴ μέλῃ: 2.000 δρχ.

Στὰ ἔξοδα συμπεριλαμβάνονται: Πούλμαν πορθμεῖα, διόδια καί 4 διανυκτερεύσεις.
Ἀρχηγός ὁ κ. Δημ. Βλασσόπουλος

3η ΚΑΜΜΕΝΑ ΒΟΥΡΛΑ — ΕΛΕΥΘΕΡΟΧΩΡΙ — ΕΥΒΟΙΑ

(Γιά πραγματικὸ Πάσχα στή Ροῦμेलι, μέ ὁδελία)

Μ. ΣΑΒΒΑΤΟ. Ἀναχώρ. στίς 4.30 μ.μ. μέ πούλμαν γιά Καμμένα Βούρλα. Παρακολούθηση τῆς Ἀναστάσεως. Διανυκτέρευση.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΑΣΧΑ. Στίς 10 π.μ. ἀναχώρ. γιά τὸ ἐλατοσκέπαστο χωριὸ τοῦ Καλλιδρόμου, Ἐλευθεροχώρι. Πασχαλινὸ γλέντι μέ ψήσιμο ἀρνιῶν μέχρι τὸ ἀπόγευμα. Στίς 6.30 μ.μ. ἀναχώρηση γιά τὰ Καμμένα Βούρλα. Διανυκτέρευση.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΑΣΧΑ: Ἀναχώρηση τὸ πρωτὸ γιά Στυλῖδα — Γλύφα καί μέ τὸ πορθμεῖο διαπεραίωση στὸν Ἀγιοκαμπίο. Συνέχεια γιά Ὁρεοῦς, Πευκὴ, Προκόπι, Χαλκίδα, Ἀθήνα, Πειραιᾶ μέ ἐνδιάμεσες στάσεις.

Πιθανά ἔξοδα δρχ. 1.250

4η ΑΓΡΑΦΑ (Ὁρειβατικὴ)

Πρόγραμμα μέ λεπτομέρειες τῆς ἐκδρομῆς στὰ Γραφεῖα μας.

ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ

ΔΩΡΕΑΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ

Ἀναχώρηση στίς 7.30 π.μ. με πούλμαν για μία ώραία τοποθεσία. Παραμονή ὅλη τὴν ἡμέρα. Ἡ πεζοπορική ομάδα μπορεί ν' ἀνεβῇ σὲ μία μικρή κορυφή βουνοῦ. Ἀναχώρηση για τὴν ἐπιστροφή στίς 5.30 μ.μ. Τρόφιμα μαζί μας.

Ἔξοδα δρχ. 150

Ἀρχηγός ἡ Ἐφορος Ἐκδρομῶν

Γιὰ τὰ ταμειακῶς ἐντάξει Μέλη τοῦ «Κρ.», Δ Ω Ρ Ε Α Ν.

ΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ἀπὸ 10 ἔως 14 Μαΐου

ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

ΤΕΤΑΡΤΗ 10) 5. Ἀναχώρηση με πούλμαν για Νέαπολι Βοιῶν. Με τὸ πορθμειο διαπεραίωση στὰ Κύθηρα (Καψάλι). Τέσσερις ἡμέρες περιήγηση με τὸ πούλμαν στὸ μυροδόλο νησί.

Περισσότερες πληροφορίες καὶ πρόγραμμα με λεπτομέρειες στὰ Γραφεῖα μας.

Πιθανὰ ἔξοδα δρχ. 1.700

Ἀρχηγός ὁ κ. Τάσης Κουκούλης

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 13 - 14) 5) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2252

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

(Ὁρειβατική)

Σ Α Β Β Α Τ Ο 13. Ἀναχώρηση στίς 3.30 μ.μ. για Ἀράχωβα — Καταφύγιο. Παρνασσοῦ. Διανυκτέρευση.

Κ Υ Ρ Ι Α Κ Η 14. Πολὺ πρωτὴ ἀνάβαση στὴν κορυφή Λιάκουρα. Συμμετοχή· στὴ γιορτὴ για τὰ 50 χρόνια τοῦ Ὁδοιπορικοῦ Συλλόγου.

Περισσότερες λεπτομέρειες στὰ Γραφεῖα μας.

Ἀρχηγός ἡ κ. Μαρία - Καίτη Τσόλα.

ΚΥΡΙΑΚΗ 21) 5) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2253

ΑΙΓΙΟΝ — ΜΟΝΗ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ

Ἀναχώρηση τὸ πρωτὸ στίς 7.30 ἀπὸ Ἀθήνα (Ξενοδ. Κίγκη - Μίνως) καὶ ἀπὸ τὰ Γραφεῖα μας στίς 7.50 για διώρυγα Κορίνθου (στάση 20') — Αἶγιον — Μονὴ Ταξι-αρχῶν. Ἐπίσκεψη τῆς ἱστορικῆς Μονῆς τῶν Παλαιολόγων με τὰ θαυμάσια κειμήλια καὶ ἐπιστροφή στὸ Αἶγιο. Παραμονὴ για φαγητὸ καὶ ἐπίσκεψη τῆς Παναγίας τῆς Τρυπητῆς. Ἀναχώρηση για τὴν ἐπιστροφή στίς 5 μ.μ. με ἐνδιάμεση στάση.

Πιθανὰ ἔξοδα δρχ. 175

Ἀρχηγός ὁ κ. Σταῦρος Σιαματᾶς

ΚΥΡΙΑΚΗ 28) 5) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2254

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ — ΟΣ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ — ΕΛΙΚΩΝ

(ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΗ)

Ἀναχώρηση τὸ πρωτὸ στίς 7 ἀπὸ τὸ Κίγκη - Μίνως καὶ στίς 7.20' ἀπὸ τὰ Γρα-φεῖα μας για Χώστια — Μονὴ Ὁσίου Σεραφεῖμ. Ἡ ὁρειβατικὴ ομάδα θ' ἀνεβῇ στὴν κορυφή τοῦ Ἐλικῶνα (ὕψ. 1748). Ἀναχώρηση για τὴν ἐπιστροφή ἀπὸ τὸν Ὁσ. Σε-ραφεῖμ στίς 5 μ.μ. — Τρόφιμα μαζί μας — Συμμετοχὴ ἄτομα 20.

Πιθανὰ ἔξοδα δρχ. 135

Ἀρχηγός ὁ κ. Γιάννης Χαλκέας

ΚΥΡΙΑΚΗ 4) 6) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2255

ΦΤΕΡΗ — ΚΛΩΚΟΣ — ΠΛΑΤΑΝΙΩΤΙΣΣΑ

Ἀναχώρηση στίς 7.30 τὸ πρωτὸ για διώρυγα Κορίνθου — Φτέρη. Ἐδῶ ἡ ὁρειβα-τικὴ ομάδα θὰ κατεβῇ για ν' ἀνεβῇ στὴν κορυφὴ Κλωκός (ὕψ. 1779). Οἱ λοιποὶ ἐκδρομεῖς θὰ συνεχίσουν με τὸ πούλμαν για τὴν Πλατανιώτισσα, ὅπου ὑπάρχει σὲ τεράστιο Πλάτανι ἀποτυπωμένη ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ Μεγ. Σπηλαίου. Παρα-μονὴ για φαγητὸ. Τὸ ἀπόγευμα ἀναχώρηση για Φτέρη, παραλαβὴ τῶν ὁρειβατῶν καὶ συνέχεια ἐπιστροφὴ με ἐνδιάμεση στάση.

Πιθανὰ ἔξοδα δρχ. 190

Ἀρχηγός Τουριστικῆς ἡ κ. Αἰλὴ Κίναμη

Γιὰ τοὺς ὁρειβάτες δρχ. 140

Ἀρχηγός Ὁρειβατ. ὁ κ. Μπάμπης Ψαρρός

ΚΥΡΙΑΚΗ 11) 6) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2256

ΚΑΛΑΜΟΣ — ΑΓ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

Ἀναχώρηση τὸ πρωτὸ στίς 8 για Ἀθήνα — Κάλαμος — Παραλία Ἀγ. Ἀποστό-λων. Παραμονὴ ὅλη τὴν ἡμέρα για μπάνιο καὶ ἀνάπαυση. Ἀναχώρηση για τὴν ἐπι-στροφή στίς 5.30 μ.μ.

Πιθανὰ ἔξοδα δρχ. 140

Ἀρχηγός ὁ κ. Ἐλευθ. Κανακάρης

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 17 - 19) 6) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2257

ΤΑ-ΥΓΕΤΟΣ

(ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΗ)

Σ ἄ β β α τ ο 17 : Ἀναχώρηση στίς 3.30 μ.μ. ἀπὸ τὸ Κίγκη - Μίνως καὶ 3.50 ἀπὸ τὰ Γραφεῖα μας για Ἄργος — Τρίπολη — Σπάρτη — Παλαιοπαναγιά. Ἀπ' ἐκεῖ στὸ καταφύγιο τοῦ Ε,Ο,Σ — Διανυκτέρευση.

Κ υ ρ ι α κ ῆ 18 : Ἐκκίνημα πολὺ πρωτὸ για κορυφὴ Ταυγέτου (Προφ. Ἡ-λίας, ὕψ. 2407) — Βασιλικὴ — Πενταυλούς — Καταφύγιο (συν. πορ. 10 ὥρ.) — Διανυκτέρευση.

Δ ε υ τ ῆ ρ α 19 : Ἀναχώρηση τὸ πρωτὸ για τὴν Ἀναδρυτὴ (πορ. 5 ὥρ.) καὶ με τὸ πούλμαν ἐπιστροφή στὸν Πειραιᾶ με ἐνδιάμεσες στάσεις.

Ἔξοδα κατὰ τὴν δόλωση.

Ἀρχηγός ὁ κ. Τάσης Ριζόπουλος

ΚΥΡΙΑΚΗ 18) 6) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2258

ΒΙΛΛΙΑ — ΠΟΡΤΟ ΓΕΡΜΕΝΟ

Ἀναχώρηση στίς 8 π.μ. με πούλμαν για Βίλλια — Παραλία Αἰγόσθενα (Πόρτο Γερμενὸ). Παραμονὴ ὅλη τὴν ἡμέρα για μπάνιο καὶ ἀνάπαυση. Ἀναχώρηση για τὴν ἐπιστροφή στίς 5.30 μ.μ. με ἐνδιάμεση στάση.

Πιθανὰ ἔξοδα δρχ. 120

Ἀρχηγός ὁ κ. Δῆμος Νούσιος

ΚΥΡΙΑΚΗ 25) 6) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2259

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ

Ἀναχώρηση στίς 7.30 π.μ. ἀπὸ τὸ Κίγκη - Μίνως καὶ 7.50' ἀπὸ τὰ Γραφεῖα μας για διώρυγα Κορίνθου (στάση 20') — Ἀκράτα — Τράπεζα. Μπάνιο στὴν ὁμορ-φη καὶ ὁλοκάθαρη ἀκρογιαλιά. Φαγητὸ ἐπάνω στὸ χωριὸ Τράπεζα (ὑπάρχουν μα-γαζιά). Ὅσοι θέλουν μποροῦν νὰ παραμείνουν στὴν ἀκρογιαλιά με τρόφιμα μαζί τους. Ἀναχώρηση για τὴν ἐπιστροφή στίς 5.30 μ.μ.

Πιθανὰ ἔξοδα δρχ. 150

Ἀρχηγός ὁ κ. Εὐάγ. Σωτηρίου

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 1 - 2) 7) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2260

ΑΘ. ΔΙΑΚΟΣ (Μουσούνιτσα) — ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ

Σάββατο 1: Αναχώρηση στις 3.30 μ.μ. από τα Γραφεία μας με πούλμαν για Αθήνα — Λειβαδιά (στάση 30') — Παύλιανη — Στρόμη — Άνω Μουσινίτσα. Διαנוκτέρευση.

Κυριακή 2: Πολύ πρωί ανάβαση στην κορυφή Κόρακας (ύψ. 2486) και κατάβαση στη Μουσινίτσα (συν. πορ. 9 ώρ.). Στις 5.30 μ.μ. αναχώρηση για την επιστροφή.

Έξοδα κατά την δήλωση — Συμμετοχή άτομα 20

Αρχηγός ό κ. Αύγερ. Θεοδωρόπουλος

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 8 - 9) 7) 78

ΕΚΔΡΟΜΗ 2261

ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ — ΣΙΚΥΩΝ ΜΠΗΤΣ

Σάββατο 8: Αναχώρηση στις 3.30 μ.μ. από την Αθήνα και 3.50' από τα Γραφεία μας για διώρυγα Κορίνθου — Άλμυρή. Παραμονή 1 1/2 ώρα για μπάνιο και συνέχεια με το πούλμαν για Λυγουριό — Θέατρο Έπιδαύρου. Μετά την παράσταση αναχώρηση άμέσως για την πευκόφυτη ακτή του ΣΥΚΙΩΝ - ΜΠΗΤΣ. Φαγητό. Διανοκτέρευση στα θαυμάσια Μπάγκαλούς.

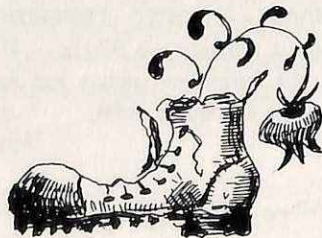
Κυριακή 9: Παραμονή όλη την ημέρα στην πευκόφυτη ιδιόκτητη πλάζ του Σικυών - Μπήτς για μπάνιο και ανάπαυση. Μεσημερινό φαγητό και το απόγευμα στις 5.30 αναχώρηση για την επιστροφή.

Έξοδα κατά την δήλωση.

Αρχηγός ό κ. Χάρης Προδρομίδης

ΣΗΜ.: Στα έξοδα θα συμπεριλαμβάνονται: Διαδρομή πούλμαν, 2 διανυκτερεύσεις σε δίκλινα Μπάγκαλούς, 2 πλήρη γεύματα και πρωινό.

Στα πιθανά έξοδα μπορεί να υπάρξει μία μικρή αύξομείωση.

Προφυλάσσει
Από
ΒΗΧΑ
ΓΡΙΠΠΗ
ΣΥΝΑΧΙ

ΜΕ ΤΙΣ ΓΥΝΘΙΔΙΕΣ
ΓΑΛΛΙΚΕΣ
ΠΑΣΤΙΛΛΙΕΣ

VALDA

Πωλούνται εις όλα τα Φαρμακεία
μόνον εις υπειδιόκητα.

BOSCH

Τὸ ἀπόσταγμα τῆς τεχνολογικῆς τελειότητος

Ἡλεκτρικά Ἔργαλεια

Ἔργαλεια Πιεσιζόμενου Ἀέρος

Δομικά Ἔργαλεια καὶ Μηχανήματα

ΕΟΤΑ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΩΝ Α.Ε.
15ον ΧΙΛ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΑΘΗΝΩΝ — ΛΑΜΙΑΣ — ΤΗΛ. ΚΕΝΤΡΟΝ 80.820.61 — Ν. ΚΗΦΙΣΣΙΑ
ΑΘΗΝΑΙ
ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ 61 Τηλ. 32.50.451
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Μοναστηρίου 147 Τηλ. 519.648
ΛΑΡΙΣΑ
3 χιλ. ΟΔΟΥ ΦΑΡΣΑΛΩΝ Τηλ. 226.740
ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ
Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 88 Τηλ. 452.20.94

ΠΟΤΟΠΟΙΓΓΑ

ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΚΙΟΥΡΤΖΗ

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗ 39 — ΤΗΛ. 41.25.932 — ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

ΤΑ ΠΟΤΑ ΚΙΟΥΡΤΖΗ

ΥΠΕΡΕΧΟΥΝ ΟΛΩΝ ΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ

ΚΟΝΙΑΚ

ΟΥΖΟ

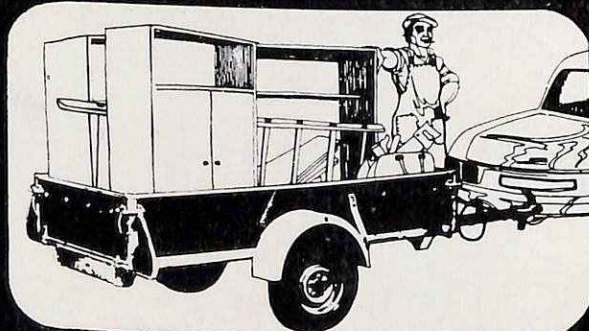
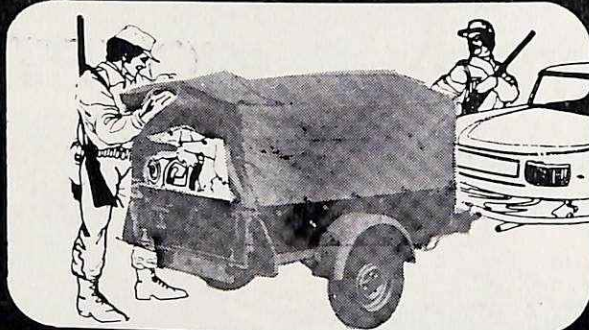
ΜΑΣΤΙΧΑ

ΒΕΡΜΟΥΤ

ΛΟΥΙΣΚΥ

ΚΡΑΣΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ - ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ ΠΑΛΑΙΑ

ΤΡΕΪΛΕΡ ΒΕΣΤΦΑΛΙΑ

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑ

Τὰ συνδέετε με τ'αυτοκίνητό σας.
Έτσι, μεταφέρετε τὰ "σύνεργα" ψυχαγωγίας (κυ-
νήγι, ψάρεμα, έκδρομή) ἢ τὰ ἐργαλεία τῆς δου-
λειᾶς (μηχανήματα, ὑλικά, προϊόντα)... με τὴν
λιμουζίνα σας.

WESTFALIA

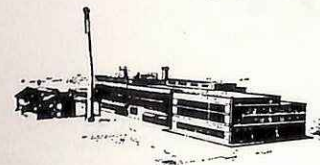
ΒΙΟΤΑ Α.Ε.
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
ΛΕΩΦ. ΣΥΓΓΡΟΥ 204 - ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛ. 95.14.646 ΚΑΙ 95.11.211 - 5

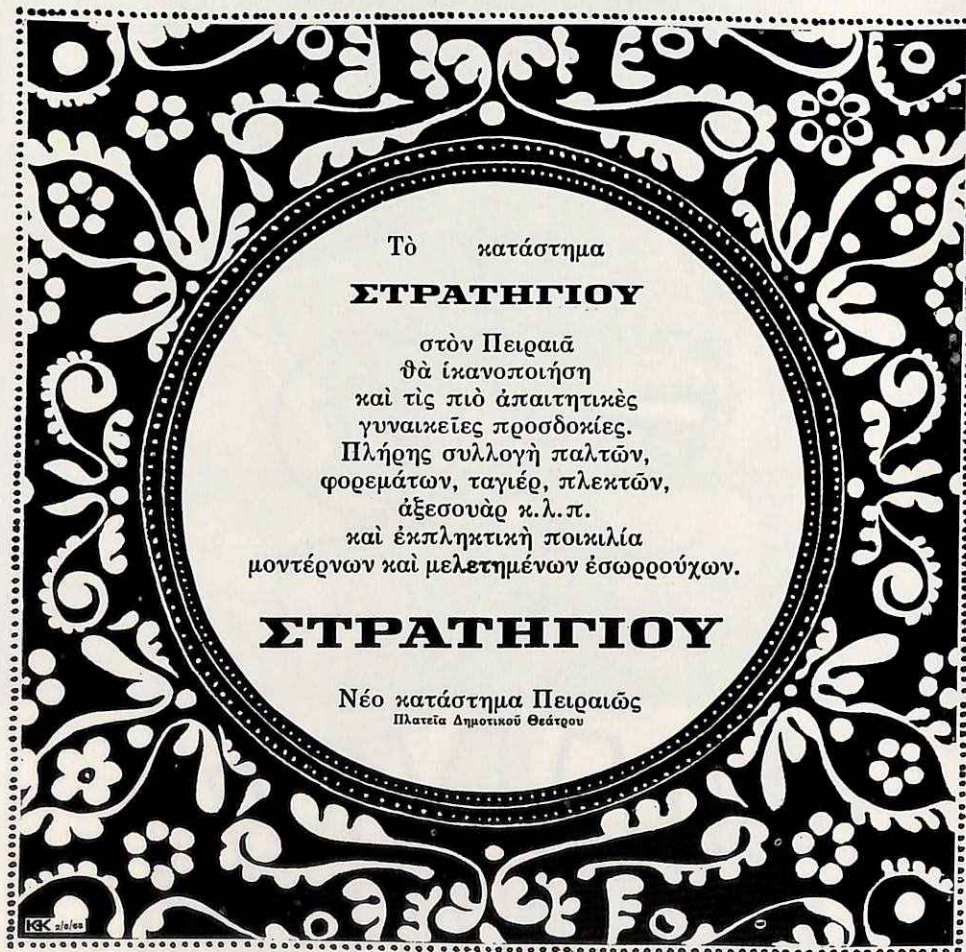
ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΜΟΝΤΕΛΩΝ

ΒΙΑΜΥΛΑ

Ἡ πηγή τῶν παιδικῶν τροφῶν ἀπὸ τὸ 1926

ΣΤΡΑΤΗΓΙΟΥ

ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΚΑΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΠΝΙΚΑΡΕΑΣ

ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ

SUPER MARKET ELECTRIC A.E.B.E.

Είναι μόνο μια

Όσο κι ἂν ψάξετε, θὰ διαπιστώσετε κι ἐσεῖς ὅτι ἡ ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ - SUPER MARKET ELECTRIC εἶναι μόνο μία καὶ ἀσυναγώνιστη. Γιατί ἡ ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ - SUPER MARKET ELECTRIC διαθέτει μοναδικὴ ποικιλία εἰδῶν ὑψηλῆς ποιότητος, σὲ ἐξαιρετικὰ χαμηλὲς τιμές.

● ΑΘΗΝΑΙ Πατισίων 39 - Πατισίων 41 - Π. Ράλλη 40 - Πανεπιστημίου 51

● ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ● ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΕΓΝΑΤΙΑ 6

μπορεῖ καὶ πουλᾷ φθηνότερα

μιά σοκολάτα ποιότητος γεμάτη αμύγδαλα

ή σοκολάτα
που άρέσει
σ' όλο τόν κόσμο

Με την υπέροχη
σοκολατένια γεύση
και την αμυγδαλένια νοστιμιά
Εκλεκτή, γευστική,
άπαραυστική σοκολάτα ION

ΣΟΚΟΛΑΤΑ ΑΜΥΓΔΑΛΟΥ **ION**